

Българин

БРОЙ 4 | 2012 ЦЕНА 30 Kč

A portrait of an elderly woman with short, wavy grey hair, wearing red-rimmed glasses, a white blazer, and a red patterned scarf. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a soft-focus green outdoor setting.

Емилия Радева на 80 години

**„Печатна грешка“
или една усмихната
гледна точка**

**Елена Радичева
за живота
и изкуството**

**150 години от
гибелта на братя
Миладинови**

**За „белите полета“
в популяризирането
на чешката
литература**

**In Memoriam
Български патриарх
и Софийски
митрополит
Максим**

Дни на българската култура в Прага

26. 11. 2012, понеделник

Среща на учениците от Българското училище в Прага с режисьора Людмил Тодоров.

Водеща: Златна Костова, БТА

Българско средно общообразователно училище „Д-р Петър Берон“, 13.00

28. 11. 2012, сряда

– Прожекция на игралния филм „Миграцията на паламуда“

(Участват: Христо Мутафчиев, Велко Кънев, Стефан Вълдобрев, Владимир Зомбори, Никола Стоянов и др.)

– Среща със сценариста и режисьора на филма Людмил Тодоров

Модератор: Златна Костова, БТА

Дом на националните общности, 18.00

3. 12. 2012, понеделник

Среща на учениците от българското училище в Прага с писателя Деян Енев

Българско средно общообразователно училище „Д-р Петър Берон“, 13.00

3. 12. 2012, понеделник

Литературна вечер с писателя Деян Енев

Водещ: Стефан Кисьов

Дом на националните общности, 18.00

18. 12. 2012, вторник

Коледен концерт

Сукова зала, Рудолфинум,
18.00

Гражданско сдружение „Възраждане“ си запазва правото за промяна в програмата.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република и на Пражкото кметство.

MINISTERSTVO
KULTURY

Скъпи читатели,

На първи ноември честваме Деня на народните будители. Този празник е отбелязан за първи път в Пловдив през 1909 г. През 1923 г. цар Борис II подписва закон за въвеждането на 1 ноември като Ден на народните будители. (1 ноември по държавния календар съответства на 19 октомври по църковния Юлиански календар, който е Ден на Св. преподобни Йоан Рилски Чудотворец). Денят не е избран случайно – именно Св. Йоан Рилски е почитан като небесен покровител на българския народ. През 1945 година празникът е отменен от комунистическата власт, но през 1992 г. честването му се възобновява.

Кои са днешните будители, има ли дефицит на хора с възрожденски

виждания, кой пробужда днес българите, жадни ли са те за духовност или спят дълбок сън? Спряхме ли се на този ден поне за миг пред олтара на духовността или седнахме на софрата с кебапчетата, за да отпразнуваме празника?

Неслучайно в четвърти брой на „Българи“ припомняме известни и по-малко известни факти от делото на народните будители Паисий Хилендарски и братя Миладинови, запознаваме ви както с български творци, писатели и актьори, така и с обикновени хора от българската общност в Чехия, които със своя труд допринасят години наред за опазването на българщината.

Дните на българската култура, организирани ежегодно от сдружение „Възраждане“, ще бъдат открити в края на ноември. Тази година наши

гости ще са българският режисьор Людмил Тодоров, преводачката и журналистката Златна Костова и известният български писател Деян Енев. Ще имате възможност да видите новия игрален филм „Миграцията на паламуда“ – съвременна комедия за двама бащи и техните двама сина, които се борят с живота. Дните на българската култура ще завършат с традиционния Коледен концерт в Суковата зала на Рудолфинума. По време на светлите коледни празници не сме забравили и децата от българската общност. За тях и за техните роднини организираме Коледна работилница, както и весело посрещане на Коледа. Наш скъп и дългоочакван гост ще бъде Дядо Коледа. Очакваме ви!

Мария Захариева

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

Съдържание:

4–10 Българската общност

Бабилонфест – Дни на бърненските национални малцинства | До Бухловице и обратно | Предколеден базар в Българското посолство | Изложба, посветена на транспорта в съвременния град | Елена Радичева: Да събереш всичката красота на света в едно платно | Гори ли и днес пламъкът на духовността?

11–13 Годишнини

250 години „История славянобългарска“ | 150 години от гибелта на братя Миладинови

14–15 In Memoriam

Български патриарх и Софийски митрополит Максим

16–23 Култура

„Печатна грешка“ или една усмихната гледна точка | Вечер на етническите и националните общности | Емилия Радева на 80 години

24–25 Български манастири

Докосната от Бог ръка изографисва Боянската църква „Св. Св. Никола и Пантелеймон“ | Владайският манастир „Св. Петка“

26–30 Българо-чешки връзки

За „белите полета“ в популяризирането на чешката литература | Балканският регион в навечерието на Първата световна война през погледа на Владимир Сис | Четвърта национална среща на бохемистите

31–32 Полароидите на Стефан Кисъв

Ориент Експрес | Семейни грижи

34–35 Моята Прага

Прага завинаги

36–37 Накратко

На корицата: Емилия Радева. Снимка: Стефан Тотев.

Бабилонфест

Дни на бърненските национални малцинства

От 19 до 22 септември 2012 г. за пета поредна година в Бърно се проведе Фестивалът на националните малцинства „Бабилонфест“ („Вавилонфест“). Той е започнал като малко мероприятие, включващо участието на няколко фолклорни състава от Бърно. С течение на времето обаче се разраства и печели интереса и симпатиите на местната публика. Тази година, освен традиционните концерти, имаше и вечер, посветена на гръцката музика, осъществи се засаждане на дървета-символи, както и турнир по боулинг между представителите на отделните националности.

В рамките на събитието бе открита и изложбата *Nomine sumus* (Хора сме), която представяше многообразната дейност на сдруженията на националните малцинства в Бърно. Фестивалът завърши с галаконцерта *Ave minoritas* (Да живеят малцинствата) в театър „Радост“.

Дефиле по улиците на Бърно

Сутринта на 22 септември е дъждовна, но въпреки лошото време всички танцьори от „Пирин“ се събираме в центъра на Бърно, нагърбили сакове с носии и танцови обувки, за да вземем участие в „Бабилонфест“. Целодневната програма трябва да започне с дефиле на всички състави в центъра на града, но изглежда, че дъждът ще провали плановете на участниците. Постепенно обаче облаци-те се разпръскват и дъждът спира. Обличаме носиите и заедно с останалите певци и тан-

цьори, представящи фолклора на Словакия, Унгария, Русия и други страни, тръгваме по улиците на Бърно. Народните ни песни се смесват с руските и унгарски мелодии, минувачите спират и ни гледат с любопитство, някои се интересуват какво е събитието. Целта е да привлечем публиката за празничния концерт, който ще се състои в двора на Моравската галерия. Постепенно дефилето се връща на изходната си точка и всички състави се струпват на малкото площадче пред Галерията. „Пейте, пейте, всички заедно!“ насърчават главният организатор на фестивала Властик Фабишик. Идеята, както подсказва названието на фестивала, е да пресъздадем древния Вавилон – шарена палитра от различни

националности, езици и багри. Малко след това започва празничният концерт, който продължава до късните следобедни часове. Участието на „Пирин“ е в края на програмата, затова се оттегляме в близкия ресторант за обяд. По пътя се радваме на слънчевите лъчи, които плахо си проправят път измежду сивите облаци. Освежени се връщаме на площада, където вече е започнала кулинарната програма на фестивала. Всички малцинства представят своите традиционни национални гозби. Голяма опашка се реди и пред българския щанд. „Откъде сте, каква е тази носия?“, дърпа ме за ръкава възрастна дама. „От България“, отговарям гордо аз. „Много ми хареса вашата баница. Кога ще танцувате? Ще дойда да ви погледам,“ обещава госпожата и покъсно, по време на концерта, ми маха с усмивка от публиката. Идва време и „Пирин“ да се пригответи за представянето си на сцената. Излизаме в отличен състав – девет танцьорки и трима танцьори – като представяме хореографиите „Севернячки“, „Дунавски ритми“, „Тракийска ръченица“ и други.

Това обаче не е краят на дългия ден. Предстои ни още галаконцерт в театър „Радост“. Там, върху дървените греди на театралната сцена, се редуват ритми от различни кътчета на Европа – от руските частушки, през нашите български хора чак до италианската опера. Тръгваме си от концерта изморени, но доволни от весело прекарания ден.

Катерина Ненкова

Хоро на площада

До Бухловице и обратно

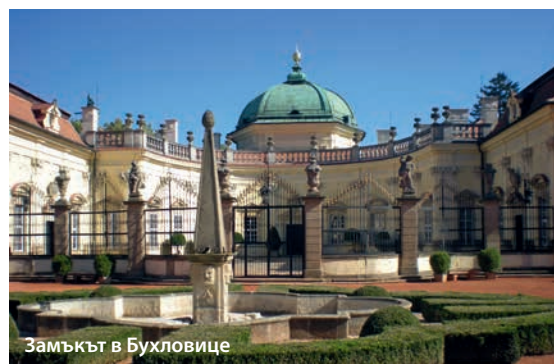
Уловили едни от последните октомврийски слънчеви дни, и тази година членовете на Българския културно-просветен клуб в Острава не пропуснаха да осъществят своята традиционна годишна екскурзия, организирана от ръководството на клуба. Този път ентузиазирани туристи, начело с най-младите попълнения, посетиха замъка Бухловице и Батьов канал.

Издигаща се в подножието на хълма Бухлов, великолепната сграда на двореца, построена в началото на 18 век, днес се извисява сред голям парк в английски стил и барокова градина, простиращи се на площ от 18 хектара. Предполага се, че проектът на замъка принадлежи на Доминико Мартинели, отбеляза младата екскурзоводка Доминика Шкрабелова и допълни, че последната реконструкция на замъка е направена през 20 век. Тогавашният собственик на имота – Ян Дитрих от Петржвалд, построил замъка в стила на италиански барок за съпругата си Елеонора, която произхождала от италианския род Колонна. Първите собственици са били от рода Петржвалд, а през 19 век замъкът принадлежи на рода Берхтолд. През 1945 година имотът е национализиран с т. нар. Бенешов декрет. Сегашният интериор на замъка датира от около 1900 година. По това време дворецът, състоящ се от две противоположни сгради, бил собственост на австро-унгарския дипломат Леополд Бертолд. Градината е създадена през 18 век, а в 18-те зали се преплитат стиловете барок и рококо. В замъка се съхраняват италиански, френски и холандски графики, сред които и копие на Рембранд. Най-уникалните вещи са картините от 1600 година, поставени на две от крилата на вратите. Особен интерес

сред посетителите предизвикват и двете големи азиатски вази, които впечатляват с изображенията на змии, обработени със специална техника. Сред експонатите се открояват картини от различни художници, копия на венециански огледала, индийски и азиатски порцелан, както и ръчно рисувани плочки в банята. Библиотечният фонд включва книги на английски, немски, френски, латински и чешки език. Сред множеството зали са богато украсените сребърен и ловен салон, както и столовата за гости. Най-малките членове на Остравския клуб бяха особено впечатлени от бебешката количка, принадлежала преди столетие на Алойс Берхтолд-последен собственик на замъка, чиято майка е била унгарка, а баща му австриец. След като се докоснаха до историята и се насладиха на чистия въздух, членовете на клуба не пропуснаха да посетят винарната, където дегустираха и традиционните моравски вина. Като допълнение бе организиран и вкусен обяд. Сезонът на водния туризъм беше свършил и българите

от Остравския културно-просветен клуб не успяха да се повозят по поречието на река Морава на Батьов канал, но за сметка на това запечатаха приятно прекарания мигове в снимки.

Минка Генчева

Замъкът в Бухловице

Деца от Остравския клуб в градината на замъка

Предколеден базар в Българското посолство

На 31 октомври 2012 г. от 14 до 19 ч. в Огледалната зала на Посолството на Република България в Прага се проведе предколеден базар. На него беше представена ръчно изработена бижутерия, както и оригинални коледни картички и свещници. Част от събраните средства ще бъдат предадени на благотворителния „Лейди фестивал“, друга част ще бъде използвана за организиране на коледно тържество за най-малките българчета в Прага.

Щандът с ръчно изработени бижута

Сред посетителите на базара бяха представители на българската общност, на чешките държавни институции, съпруги на посланици (на Босна и Херцеговина и на Ирак), на дипломати (Канада, Босна и Херцеговина, САЩ, Гърция). Многобройните гости бяха приятно изненадани от празничната атмосфера, царяща в Посолството. Залите бяха украсени с умело аранжирани букети от сухи цветя, съчетани с есенни листа, шипки и клони. Искрящи жълти хризантеми привличаха посетителите към щанда с ръчно изработените бижута в Огледалната зала. „Целта на базара е благотворителна. Тази година решихме да организираме предколеден базар в Българското посолство, за да напомним за себе си и за да може обществеността и по-специално съпругите на дипломатите в Прага да обърнат поглед към България. Сами изработихме бижутата в свободното си време. Някои от тях са с елементи

Сваровски“, сподели Светла Янчева – съветник по икономическите и търговските въпроси в Посолството. С реализиране на тази благородна инициатива се заемат Горяна Ленкова (временен управляващ), Светла Янчева (съветник – СТИВ) и Иванка Беровска (служител в консулска служба). Принос към проявата има и Георги Киров, който участва с бижута, изработени във фирмата „Уни Кристал“. Българският културен институт в Прага предоставя рекламен филм за България, благодарение на който посетителите на предколедния базар имаха възможност да се запознаят с природните забележителности на България. Красиви картички с типично български сюжети бяха изработили учениците от БСОУ „Д-р Петър Берон“ под вещото ръководство на Луиза Станева и Светлана Васева. Коледари, сгушени в снега къщички, отрупани със сняг елхи, снежни човечета и пъртини красяха коледните картички и привличаха посетителите. Кулинарни изненади ни чакаха в малката зала до Огледалния салон на Посолството. Изкусно направените и умело подредени български специалитети бяха приготвени с много

любов от служителите в Посолството. Трапезата бе отрупана с баници, погачи, сарми, кюфтета, баклави, домашни сладкиши, лютеница и др. В приятна и непринудена атмосфера се водеха разговори с познати, протичаха срещи и запознанства, обменяше се текуща информация на чаша кафе. Много усмивки, приятно настроение и дребни подаръци отнесоха със себе си посетителите на предколедния

С. Янчева, Г. Ленкова и И. Беровска

базар. Някои от тях имат вече в домовете си български бижута и коледни картички. Други ще помнят дълго красотата на българската природа и аромата на българската кухня. Трети – непринудената артистична атмосфера и лъчезарните усмивки на домакините. Всички те обаче отнесоха със себе си едно малко късче от прекрасната ни Родина.

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

Изложба, посветена на транспорта в съвременния град

На 4 октомври в галерията на БКИ-Прага беше открита изложбата „Транспортът в града – средство за движение, общуване и развитие“. Неин инициатор е създадената през 2005 г. Асоциация на студентите урбанисти в България (АСУБ). Изложбата се провежда под патронажа на българския министър на регионалното развитие и благоустройството г-жа Лиляна Павлова. Тя включва няколко студентски проекта, които отразяват виждането на младото поколение за оптималното използване на публичното пространство в съвременния град, предизвикателствата, с които се сблъсква, както и лансирането на иновативни решения за тяхното преодоляване. В основата си разработените проекти на младите урбанисти представляват синтез между особеностите на българското градско планиране и чуждият опит.

Представяйки част от участниците (Юлия Йорданова, Пламен Апостолов и Димитър Андонов), директорката на БКИ Галина Тодорова се спря върху проекта на Д. Андонов (бакалавър от УАСГ) „Софийският метрополитен: фактор в градското развитие“. Той е разработен в резултат на неговата петмесечна специализация в Прага, по време на която амбициозният младеж прави съпоставка между българското и чешкото метро. В своето изказване Д. Андонов посочи, че целта на

участниците в проекта е да покажат тяхната роля и мисия в съвременното общество, както и виждането им как могат да се посрещнат и решат предизвикателствата, пред които то е изправено.

Друг участник в проекта, Галина Атанасова, предлага своя концепция за изграждане на веломаршрути и велопарк в околградската част на София. Основният акцент в проекта на Христо Николов е създаване на условия за развитието на моторизиран транспорт в българската столица, използвайки опита на Холандия и Чешката република. При откриването на изложбата г-жа Г. Тодорова обърна внимание и върху поставения в залата макет, представящ нетрадиционен мост от спаети и лазаня. Той е изработен от група ученици от Българското училище в Прага по време на уъркшопа „Мостове от спаети“, проведен под ръководството на членове на АСУБ. Изложбата и уъркшопът протичат в рамките на международния фестивал за архитектура и урбанистика „Architecture week“, който се провежда

Г. Тодорова, Д. Андонов и И. Троянова

вече за шести път. Експозицията се намира в Летния дворец на кралица Ана на Пражкия храд. Целта на тазгодишния фестивал, който ще продължи до 28 октомври, е да представи пред широката публика транспорта, инфраструктурата и градоустройственото развитие на държавите от Вишеградската четворка, България и Румъния. Участници от българска страна са Министерството на регионалното развитие и благоустройството на Република България, БКИ-Прага и АСУБ. Тяхната цел е България да бъде представена като съставна част от европейската инфраструктура.

д-р Красимира Мархалева
(използвани са и материали на БКИ-Прага)

Снимка: архив на БКИ

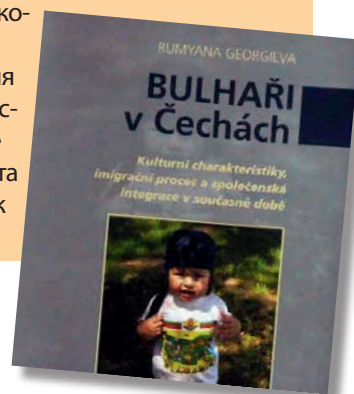
Български културен институт 27. 11. 2012, 18 часа, Галерия на БКИ – Прага, Klimentská 6, Praha 1

Представяне на книгата „Българи в Чехия – културни характеристики, имиграционен процес и социална интеграция в настоящето“.
Автор Румяна Георгиева, доктор по антропология.

В книгата „Българи в Чехия – културни характеристики, имиграционен процес и социална интеграция в настоящето“ се визира имиграционният процес на българите в Чехия за последните 20 години, но не липсват аналогии и с предхождащите го миграционни вълни. Книгата не

е едно обикновено проследяване на миграцията на българите в Чехия. Тя представлява проникване в устоите на българската културна идентичност, която новата чуждоезична среда подлага на проверка. По интересен начин авторката засяга въпроса за чешко-българските културни отношения, които малко или много са допринесли за европеизирането на българската идентичност. Вечерта ще води литературният изследовател доктор Якуб Чешка от Факултета по хуманитарни науки на

Карловия университет. Книгата ще бъде представена от антроположката доктор Дана Битнерова от същия факултет. Гости на вечерта ще бъдат етнологката доктор Мириям Моравцова – дългогодишна изследователка на българското малцинство в Чехия и един от основателите на факултета доц. Зденек Пинц.

Да събереш всичката красота на света в едно платно

Кръглите годишнини на приятелите ни са често повод да погледнем ретроспективно живота на близките за нас хора и самите ние да се огледаме в криволическите пътеки на съдбата, за да открием знайни и незнайни факти от дългия им и разноцветен житейски опит.

Елена Радичева е певица, художничка и артистка. Тя е и любяща, раздаваща се и обожавана от внуците си баба, която наскоро стана на 80 години. Винаги елегантна, усмихната и сякаш неподвластна на времето Елен, както я наричат повечето ѝ приятели, е обаятелната дама на българската общност в Прага. Артистичният ѝ дом, изпълнен с морските ѝ пейзажи, носи уханието на български рози и аромата на родната ни кухня. Макар да живее в чешката столица повече от половин век, тя е останала българка не само по паспорт, но и в сърцето, и в душата си.

Елена Радичева на своя изложба в Прага

Г-жо Радичева, Бургас, София и Прага са градовете в живота Ви. Родните корени обаче са тези, които ни окрилят. От какво семейство произхождате?

Произхождам от артистично семейство. Чичо ми Радич Радичев беше сценограф на Народния театър и директор на театрите в Шумен, Плевен, Габрово и Монтана.

Леля ми, Лиляна Радичева, беше актриса във Варненския драматичен театър, а майка ми имаше самодейна театрална труппа. Баща ми знаеше операта „Тоска“ наизуст и често си я пееше, макар че беше завършил Генералшабната академия. Живеехме в Бургас, но след 1944 г. се преместихме в София. Още на

17-годишна възраст, като ученичка в Първа девическа гимназия, дирижирах самодейния хор на банката и спечелихме първа награда в хоров конкурс. Тогава ходех на уроци по дирижиране при Светослав Обретенов. Пеене ми преподаваше г-жа Баталова. Именно тя ме насочи да кандидатствам в Консерваторията. Явих се и ме приеха.

Декан на теоретичния факултет в Консерваторията тогава беше Парашкев Хаджиев, който се влюби в моята приятелка Маргарита и много ни помагаше. Той ме насочи да се прехвърля да уча пеене при Георги Златев-Черкин. Пеех и в Академичния хор на Консерваторията, с който пътувахме в страната и в чужбина.

Как попаднахте в Прага?

След като завърших, се омъжих за д-р Янакиев, моята първа любов. Дойдохме в Прага, защото той беше декан в Юридическия факултет на Карловия университет. Тогава се явих на конкурс в музикалния архив на филмовото студио „Барандов“ и понеже на смелия му помага съдбата, ме приеха и работех там 15 месеца. По това време посланик в Прага стана Геро Грозев, приятел на баща ми, който ме взе на работа в Посолството. През 1964 г. се явих на конкурс в хора на Народния театър, който издържах успешно. Година по-късно получих и постоянен договор. После се прехвърлих в Сметановия театър. Продължавах да се усъвършенствам – ходех на уроци по пеене в Прага. Във Виена учех репертоар с пианиста Георги Азманов и дори имах концерт в престижната Шубертова зала.

По време на събитията през август 1968 г. бях във Виена и минах пеш границата през Гмюнд, за да дойда за началото на сезона. В операта обаче ми казаха, че моето присъствие е нежелателно, защото съм била окупант. Макар и трудно, преодолях този период със собствени усилия.

Имаше ли други българи в Народния театър?

Само Владимир Воденичаров, който първо е бил хорист, но след специализацията си в Италия, е станал солист в Народния театър. Той цели 18 години беше председател на Профсъюзите. Воденичаров беше съвършен

мъж и приличаше на филмова звезда. Беше много галантен, шармантен, интелигентен и елегантен. За нас казваха: „По Воденичаров и Елен се ръководи модата в театъра“.

Поддържахте ли контакти с българската общност по онова време? Как функционираше Българският клуб?

В клуба ме покани Йордан Балуров, който беше голям патриот и поклонник на хубавите жени. Даваше ми книги и списания. Отначало ми беше интересно и ходех след репетиции на „Америцка“. Но там не се развиваше почти никаква културна дейност, а се ядяха главно кебапчета. Що се отнася до финансовите машинации, извършвани в Българския клуб на „Америцка“, трудно можех като човек на изкуството да остана в Управителния им съвет и да подписвам фактури.

Какво Ви е дала България и с какво Ви е обогатила Чехия? Как носите в сърцето си двете държави?

Може и да звучи идеалистично, но само хубави неща си спомням за България. Спомням си прасковените градини в Приморско, спомням си морето, Академията, срещите с прекрасни хора – Панчо Владигеров, Парашкев Хаджиев, Светослав Обретенов. България ми е дала душевната храна, за да мога да се развивам, да имам инвенция. Това ме поддържа цял живот. Чехия ми даде голямо разнообразие, много пътувания, свързани с оперни фестивали и концерти. Седем години съм била на турнета с Виенската оперета. По време на социализма, като българска гражданка, пътувах безпроблемно до Австрия. Бях често във Виена при пианиста Георги Азманов и в Залцбург – при оперния певец Борис Рубашкин, които ми бяха като братя.

Вашето хоби е рисуването. Кога започнахте да рисувате?

Рисувах от деветгодишна. Графични техники ме учеше един от големите ни графици Павел Вълков, известен като Маестрото на акватинтата, който беше приятел на баща ми.

Рисуването е реализирано на личността, защото в хора на операта си малко анонимен, а рисуването те издига на друго ниво, кара те да чувстваш своята индивидуалност и да я изразяваш.

Рисуването е и бягство от действителността.

Оставаш със своите мечти, чувства, емоции, държиш палитрата и се мъчиш да събереш всичката красота на света в едно платно. На мен явно ми е липсвала реализация и лична изява, а човек иска да остави нещо след себе си – една следа в безкрайността.

Участвала съм в 11 изложби в Прага и в много други в цяла Чехия, Австрия, Германия и Швейцария.

Приятелите Ви предимно българи ли са или са чехи?

Най-голямата трагедия е, че в Прага не можеш да си намериш приятел за цял живот от българите. Тук съм 55 г. и не съм имала приятел от нашите сънародници, който по някакъв начин да не ме нарани, обиди, използва или да не ме ревнува. Явно се променя манталитетът на българите в чужбина. Като дойдат в чужда страна започват да се борят, за да се закрепят, и другите сякаш престават да ги интересуват. Чехите са по-ценни приятели. Може би, защото вече имат материална база тук и им остава повече време за приятелите. А ние, като се борим и решаваме екзистенциални проблеми, нямаме време да се раздаваме. Българите тук много са ме разочаровали и са ограбили чувствата ми. Не знам как съм могла да преодолее техните предателства.

Какво е за Вас семейството?

Ако не бяха внуците ми, нямаше вече да съм тук. След като изгубих дъщеря си, единственото нещо, което ме крепи, са внуците ми Роберт, Давид,

Елена Радичева на предколеден базар в Българското посолство

Адриана и Мария, правнуците ми Никол и Войтех, както и синът ми Теодор.

Мъжете във Вашия живот?

Мъжете са моята ахилесова пета и не искам да говоря за тях. Нищо, което да ме вдъхнови и да ме окрили, не ми се е случвало. Моята самарянска душа привлича явно слабите мъже, които търсят да намерят в мен опора, енергия, сила и магнетизъм. Но по-добре късно, отколкото никога. Намерих човек, който също е свързан с музиката, макар да е електроинженер. Той прави електронните устройства на органите в много църкви в Чехия. Неговото благородство и толерантността му ми дадоха възможност да се чувствам свободна да пътувам и пея по цяла Европа с най-известни оркестри и диригенти. Казва се Владимир и вече 32 г. живея с него.

Какво е щастието за Вас?

Най-щастливият момент е като се отвори завесата и се пренесеш в друг свят, светът, който ти е дал всичко.

Мария Захариева

ЕЛЕНА РАДИЧЕВА

е родена на 22 юли 1932 г. в Бургас. Баща ѝ, Тодор Радичев, е началник щаб на Военновъздушните сили на България. Майка ѝ – Мария Радичева, се занимава с театрална самодейност. Елена завършва основно училище в Бургас, Първа девическа гимназия в София и Теоретичния отдел на Българската държавна консерватория. От 1959 г. живее в Прага. Първоначално работи в архива на Филмово студио „Барандов“, а по-късно – в Посолството на България в Прага. От 1964 г. пее в хора на Народния театър в Прага, а по-късно – в Сметановия театър (Държавната опера). Елена Радичева има две деца, четирима внуци и двама правнуци.

Гори ли и днес пламъкът на духовността?

Този въпрос ще бъде винаги актуален за нас, българите, и ще държи будна съвестта ни, защото в националния ни календар има една светла дата, която ни напомня за духовни подвизи и непреходна слава.

Деня на народните будители – празник, на който почитаме паметта на прочути и незначайни българи, живели и творили със съзнанието за мисия към своя народ.

Този празник е значим и вълнуващ за всички, които се учат в Българското училище в Прага. Учениците знаят, че в националния ни пантеон са съхранени имената на много заслужили българи, оставили ярка диря в нашите съдбини, държавност, в борбите за църковна и национална независимост, просветни и обществени дейци, класици в литературата и изкуството. Тържествата в училище в навечерието на 1-ви ноември имаха много лица. Те започнаха още на 29-ти октомври – ден, посветен на 100-годишнината от смъртта на Пенчо Славейков – творец с изключителен стил, у когото се срещат и преплитат развойните линии на Българското възраждане и модерните европейски идеи.

На границата на две епохи, на две поколения, той свързва в творчеството си българското, националното с общочовешкото и вечното.

На общоучилищното тържество учениците от 12-ти клас, подготвени от г-жа Болчева, представиха презентация, проследяваща интересния жиз-

нен и творчески път на този уникално талантлив българин.

Представена бе най-поетичната творба на Славейков – „Сън за щастие“, която завладява с оригиналните лирически миниатюри, където картините са изчистени, спокойни, унасящи в някакъв друг свят; словото се лее, образите се менят..., слушателят се пренася в гълбините на един своеобразен микрокосмос.

Прозвуча незабравимата Славейкова балада „Неразделни“, напомняща за сплетените клони на „стройната Калина и кичестия Явор“ – символ на вечната любов, любовта след смъртта. Зрителите научиха за националния епос „Кървава песен“, който П. Славейков извайва като неповторим паметник на българската литература и с който е номиниран за Нобелова награда, но поради смъртта си не я получава...

Той оставя трайна следа в културната история на България – белязан за цял живот от страданието, жрец на поезията и войн на едно ново изкуство.

На 30-ти октомври празничният дух продължи да шества в Българското училище.

Ученици от 7-ми и 12-ти клас, с помощта на преподавателя по история – г-жа Катя Начева, бяха подготвили съдържателна презентация, която завладя присъстващите.

Встъпителното слово на г-жа Начева напомни за значимостта на този ден:

„В историческата съдба на българския народ има много възходи и изпитания. И точно в такива времена монаси, преводачи, преписвачи и книжовници са създавали и съхранявали народностното съзнание и ценности. Така българският народ е оцелявал и се е възраждал духовно.

Усилията на народните будители довели до създаване на емблематични произведения, които вдъхвали вяра, връщали равновесието и духовната стабилност на българите.

На 1 ноември ние се покланяме пред своите будители – учители, учени, журналисти, борци за новобългарската просвета, църковна и национална самостоятелност, творци, които съхраниха спомена за славното минало и завещаха просвета и преуспяване.“ Споменати бяха имената на тези велики българи – духовни водачи, безчието дело България днес нямаше да бъде същата; посочена бе заслугата им за запазване на българщината през вековете.

Те не могат да бъдат забравени – светлите имена на първоучителите Кирил и Методий, Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Патриарх Евтимий, Неофит Рилски, Неофит Бозвели, д-р Петър Берон, Васил Априлов, Г.С.Раковски, Васил Левски, Христо Ботев, цяла плеяда неуморни книжовници, просветители и радители за народна сваят и българско самосъзнание.

На 31-ви октомври признателните ученици от БСОУ „Д-р П. Берон“ изразиха своята почит към народните будители, като окичиха с цветя техните паметници – скулптурната композиция на св. св. Кирил и Методий на Карловия мост и барелефа на д-р Петър Берон, намиращ се в пасажите на Чешката народна банка.

Този общобългарски празник е още по-скъп и вълнуващ за нас, живеещите извън пределите на Родината, и отеква в душата на всяко българче, възпитано в нашето училище.

От дистанцията на времето спокойно можем да заявим, че мисията на духовните ни водачи е изпълнена, пламъкът на духовността е жив. Нека да носим гордо този пламък в сърцата си, да го съхраним и предадем с вдъхновяваща сила като безценно богатство на идните поколения!

Снежана Таскова

Учениците от Българското училище пред барелефа на д-р Петър Берон в Прага

Вечната книга на българите

250 години „История славянобългарска“

Годината е 1762-ра. В своята малка килия на Света гора един български монах завършва книга, която ще има необикновена съдба.

Името на този скромен, но велик българин е Паисий Хилендарски. Когато Паисий написва своето произведение, няма българска държавност. Има само народ – поробен, обезверен, без национално самочувствие.

Трагичната съдба на тоя народ вълнува хилендарския монах; той се измъчва от мисълта, че българщината загива и затова превръща своята „историйца“ в призив за национално осъзнаване.

Малката „книжица“ събужда спомена за отминалото величие и слава, оживелите образи започват да говорят и българинът открива първоизворите на духовната си самоличност.

Паисий си поставя ясна цел – с „История славянобългарска“ да възроди българската народност чрез внушението за обща вяра, език и територия. Той въплъщава началото, той е будителят, който е вперил всевиждащ поглед и в миналото, и в бъдещето. Воден от безпределния си патриотизъм, Паисий е намерил най-силните аргументи, за да докаже величието на българския дух, да разбуди приспаната национална сваят, обхващайки цялостно историческото ни битие.

Монахът започва да сглобява като разпиляна мозайка спомена за българското минало, изгубено в прашните манастирски библиотеки или присъстващо в написаните истории на други езици и други народи. Той

извървява дълги пътища в търсене на изгубената история – минава през Рилската обител и след повече от едномесечно пътуване стига през 1761 год. в сръбския град Сремски Карловци с надеждата да открие в тамошните богати библиотеки още документи за историята на българите. И ги намира.

Завръщайки се в Хилендарския манастир, Паисий започва да пише.....

В хода на историческия разказ авторът преследва съдбата на своя народ. Словото му е целенасочено и категорично, то въздейства с патриотичното си пристрастие и с лаконичния си изказ.

В предисловието има всичко – болка и надежда, родолюбие и жертвотовност, изстрадана истина и сила на духа. И една изключителна прозорливост, предопределена от поуките на миналото и настоящето.

Макар и усамотен в Хилендар и Зограф, когато работи над съчинението си, Паисий е в диалог с всички българи.

Пламенните му слова са отправени към неуки и необразовани, прости и знатни, но обединени от българския си корен и от неугасващия интерес към родното.

А целият гняв, цялата мъка, болка и ненавист на монаха са насочени към родоотстъпниците и предателите на българския род.

След емоционалния упрек в увода: „О, неразумний и юроде! Поради що се срамуваш да се наречеш българин и не четеш и не говориш на своя език?“, ревностният родолюбец представя славното минало на българите в героически летопис, сочейки доказателства за българската мощ и блясък на българските царства. Представяйки културната история на българите, особено горд е йеромонахът с делото на славянските учители Кирил и Методий, на Климент Охридски и Иван Рилски; прославя азбуката и книгите, разказва за покръстването и за българската патриаршия.

А родната духовна история свързва с деянията на българските светци. Завършил своята творба в Зографския манастир, преписал я на чисто, Паисий отново тръгва – на едно от най-важните си пътешествия – да представи историята на българите. Първата му, най-съдбоносна среща е в Котел, със Стойко Владиславов – бъдещият български епископ Софроний Врачански, който прави първия препис на „История славянобългарска“. А Паисий продължава пътуването си по цялата българска земя и всеки нов препис е преписван и преписван, за да се превърне в една от най-ценните и търсени книги на своето време.

С новаторския си дух „История славянобългарска“ поставя началото на Българското възрождане. Тя е първият учебник по българска история, в който патриотизмът блика от всеки ред.

Тя вдъхва увереност и национално самочувствие; със своята уникалност и изключителност тя е страстен зов за самоосъзнаването на българина и сигурен път към жадуваната свобода. В диалога на Паисий с българина и света се сменят различни поколения читатели и слушатели.

Вечни остават само „Историята“ и нейният автор, които столетия след създаването ѝ продължават да бъдат извор на национална гордост. Роден в Банско, кръстосал надлъж и нашир цялото Отечество, починал в с.Амбелино (днес част от Асеновград), Паисий оставя една творба, но тя се оказва достатъчна, за да направи името му знамение.

„Българино, не се мами, знай своя род и език и се учи на своя език!“ – призовава и днес хилендарският монах. В тези думи е закодирано вълнуващо послание към идните поколения – да бранят българското слово, да пазят българския национален дух.

Снежана Таскова

150 Години от гибелта на брата Миладинови

Димитър (1810–1862) и Константин (1830–1862) Миладинови са видни български възрожденски книжовници, фолклористи и борци за църковна и национална независимост. Техният жизнен път и патриотична дейност по време на Българското възраждане са взаимно свързани.

ЖИЗЕН ПЪТ

Двамата брата са родени в гр. Струга в семейството на грънчаря Христо Миладинов и неговата съпруга Султана Миладинова. Поради липса на финансови средства родителите са принудени да изпратят по-големия син Димитър като послушник в манастира „Св. Наум“. Съвсем скоро той напуска светата обител и през 1829 г. се записва в гръцкото училище в Охрид. Благодарение на своето старание младежът е назначен за учител в Охрид през 1830 г., но само след две години заминава за Янина да продължи образованието си (1833–1836). Завръщайки се в Охрид, Димитър отново се посвещава на учителската професия, прилагайки нови методи на преподаване и разширявайки учебната програма (въвежда философия, аритметика, старогръцки, латински и френски език). С тази дейност родолюбивият младеж си спечелва враждебното отношение на гръцкия владика, който го принуждава да напусне Охрид (1839). След като учителствува една година в родния си град, Д. Миладинов се премества в Кукуш, където основава начално и класно училище.

Константин Миладинов

Константин Миладинов учи първоначално при брат си в Струга, Охрид и Кукуш, след това в гръцката гимназия в Янина (1844–1847), а през 1849–1852 г. следва гръцка филология в Атинския университет.

Двамата брата стигат до заключението, че най-важното условие за съхраняване на българската нация е развитието на образованието и преподаването на български език в училищата. Д. Миладинов не крие огорчението си, че живеещите в Македония българи учат на гръцки език и се наричат гърци. Наред с това, той е обезпокоен за съдбата на българските пергаментови ръкописи в България, тъй като гръцките архиереи използват ръкописите за разпалване на манастирските пещи.

Водени от желанието си да запазят българското национално самосъзнание у своите сънародници, Димитър и Константин се заемат със събиране на материали за българската култура, бит и фолклор, както и български народни песни и умотворения от Македония. Същевременно по време на Кримската война (1853–1856) Д. Миладинов обикаля съседните славянски земи (Босна и Херцеговина, Сърбия) и изучава

техния език, фолклор и обществен живот.

В края на 1856 г. Д. Миладинов се завръща в родния край и започва енергична борба за въвеждане на български език в училищата. Наред с това той оглавява движението за признаване на самостоятелна българска църква, противопоставяйки се на асимилаторската политика на гърците. Д. Миладинов става активен дописник на „Цариградски вестник“ (1860). По молба на българската народна община в Цариград той обикаля Македония, за да събира помощ за построяването на българската църква в Цариград. Нападките на фанариотите го принуждават да се мести непрекъснато — в Кукуш (1857–1859), Струга (1859), Охрид (1860–1861).

След като за кратко време работи като учител, през 1856 г. К. Миладинов е изпратен в Русия със съдействието на брат си и на Руското посолство в Цариград да продължи образованието си. Пребивайки известно време в Одеса, Киев и Смоленск, Константин се записва в Историко-филологическия факултет на Московския университет като стипендиант на Българското настоятелство. По време на престоя си в Русия Константин Миладинов поддържа активни контакти с членовете на Славянския комитет в Москва Юрий Самарин, Алексей Хомяков, Сергей Аксаков, Михаил Погодин, които се отнасят със симпатии към българското националноосвободително движение.

В Русия К. Миладинов, поддържа връзки с Г. Раковски, Л. Каравелов, Н. Бончев, Р. Жинзифов, С. Филаретов, сътрудничи на списание „Братски труд“, „Български книжици“, вестник „Дунавски лебед“, където печата първите си стихове.

„БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ“

Главната грижа на Константин Миладинов по време на престоя му в Русия е подготовката за издаването на сборника „Български народни песни“. Още при заминаването си от България той взема със себе си събраните дотогава от него и от брат му в Македония народни песни и фолклорен материал, които започва да обработва. За съжаление българските народни песни не предизвикват голям интерес сред руските учени. На път за родния си край К. Миладинов минава през Виена, където се запознава с хърватския епископ Йосиф Щросмайер (1815—1905), който го поощрява да издаде сборника с народни умотворения и му обещава материална подкрепа. Хърватският епископ дава огромната за времето сума от 70 000 гроша. Втората половина на 1860 и първите месеци на 1861 г. Константин Миладинов посвещава изцяло на подготовката, редактирането и отпечатването на песните. Издаденият през юни 1861 г. в гр. Загреб сборник е посветен на Й. Щросмайер, а К. Миладинов му изпраща специално благодарствено писмо. Сборникът „Български народни песни“ представлява огромна съкровищница от знания, понеже освен 660-те народни песни (в 12 раздела), в него са включени други фолклорни творби, групирани в следните раздели: „Сватбени обичаи“ и „Годишни обичаи“; „Игри“; „Предания“; „Собствени народни имена“; „Пословици“; „Вярвания“; „Гатанки“. Първото издание на сборника възлиза на 542 страници. След излизането на сборника гръцкият владика Мелетий успява да наклевети Д. Миладинов пред турските власти като „размирник на империята“ и през юни с. г. той е арестуван и затварян в Охрид, Битоля, Солун. К. Миладинов научава за задържането на брат си в гр. Загреб и вместо за Струга заминава за Цариград, където и той е арестуван. Опитите на българската колония в Цариград, както и на Й. Щросмайер чрез австрийското Министерство на външните работи, да бъдат освободени, остават без резултат. Димитър умира в Цариградския затвор на 18 януари 1862 г., а брат му Константин – четири дни

по-късно. Има съмнения, че двамата са били отровени.

ДЕЛОТО НА БРАТЯ МИЛАДИНОВИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЧЕШКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ

Благородното дело на двамата родолюбиви братя прониква в чешките земи още преди излизането на сборника „Български народни песни“. През януари 1861 г. сп. „Lumír“ съобщава за предстоящото му отпечатване, а през есента на с. г. – за оказаната помощ от страна на Й. Щросмайер и за арестуването на „българския писател“ Миладинов. Според проф. Борис Йоцов, голямата популярност на издадения от двамата родолюбиви българи от Македония сборник се дължи на оживените културни контакти между Прага и Загреб – основните интелектуални стълбове на славянството в Хабсбургската империя. Смъртта на братя Миладинови привлича вниманието на чешките журналисти – в броя си от 28 март 1862 г. „Národní listy“ съобщава с нескрито съжаление за трагичната гибел на двамата „народни мъченици“, хвърляйки вината за това върху гръцкия архиепископ в Охрид. Пребиваващият през 60-те години на XIX в. в Прага „вечен студент“ Васил Д. Стоянов има главна заслуга за популяризиране на песните на братя Миладинови сред чешката интелигенция. Той провокира научния интерес към тях от страна на чешкия славист проф. Ян Гебауер, който публикува очерк за двамата български патриоти в сп. Lumír и превежда 60 от техните песни. Близо едно десетилетие по-късно журналистът в „Národní listy“ Йозеф

Холечек превежда над 100 от песните, откъси от които четете на литературна вечеринка, организирана от пражкото дружество „Художествена беседа“ през 1874 г.

В началото на 80-те години чешкият поет Сватоплук Чех посвещава поема на Димитър и Константин Миладинови („На Братя Миладинови“) по повод 20-годишнината от гибелта им. Пет години по-късно, през март 1887 г., академичното дружество „Българска седянка“ организира тържествена вечер в памет на братя Миладинови. По повод предстоящото културно събитие чешкият поет Сватоплук Чех пише специално посвещение.. Главният редактор на вестник „Národní politika“ Йозеф Тоужимски подготвя

сказка за живота и дейността на двамата братя. Няколко месеца по-късно сказката е отпечатана в чешкото списание „Zlatá Praha“. В уводните думи чешкият пътешественик отбелязва: „Тази година българският народ отбелязва четвърт век от мъченическата смърт на братя Миладинови, които имат огромен принос за неговото национално пробуждане.“

В своята монография „Братя Миладинови в Чехия“, издадена през 30-

те години на миналия век, проф. Борис Йоцов отбелязва, че именно делото и смъртта на двамата братя провокират интереса на чехите към Балканите и в частност, към съдбата на българския народ. Нещо повече, чрез издадените от тях песни в чешките земи прониква българската поезия, което дава тласък на чешко-българските литературни контакти.

д-р Красимира Мархалева
(използвани са материали от чешкия печат)

Димитър Миладинов

Български патриарх и Софийски митрополит Максим (1914–2012)

На 6 ноември 2012 г. ни напусна завинаги Патриарх Максим. Той почина в столичната болница „Лозенец“ от сърдечна недостатъчност. Погребан е на 9 ноември в Троянската света обител. В изявление на БПЦ се казва, че патриарх Максим се пресели във вечността „с качествата на богоозарен и премъдър Предстоятел на многовековната ни Патриаршия, международно утвърден църковен деятел, виден радетел за единството на Българската православна църква и св. Православие, образец на монашески аскетизъм и духовна исихия и почетен доктор на множество висши учебни заведения. Той си отива, достойно изпълнил своя дълг! Пример за всички ни е светлият му духовно-нравствен подвиг!“ (Б.ред.)

Български патриарх
и Софийски митрополит
Максим

Висока оценка за служението на архимандрит Максим в Българското подворие в Москва дава в свои две писма Светейшият Руски патриарх Алексей I до Негово Светейшество Българския патриарх Кирил. След завръщането си в България от 15 юли 1955 до 1960 г. заема поста главен секретар на Св. Синод, като в периода от 1957 до 1960 г. е и председател на Редакцията на Синодалното издателство с издания „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“. На 30 декември 1956 г. в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ архим. Максим е хиротонисан в епископски сан с титлата „Браницки“. На 30 октомври 1960 г. ловешките епархийски избиратели единодушно посочват Браницкия епископ Максим за свой архипастир и на 20 ноември той е канонически утвърден за Ловчански митрополит.

На 7 март 1971 г. патриарх Кирил се представя в Господа и от 13 март до 4 юли 1971 г. митрополит Максим е наместник-председател на Св. Синод.

На 25 юни 1971 г. Св. Синод в пълен състав пристъпва към избор на трима митрополити, достойни за патриаршеския престол. На 4 юли 1971 г. след Божествена св. литургия, извършена в синодалния параклис „Св. цар Борис“ в София, членовете на Патриаршеския избирателен църковно-народен събор, всичко 101 души, се събират в големия салон на Синодалната палата, за да изберат Български Патриарх и Софийски Митрополит. След гласуването изборното бюро преброява подадените писмено гласове и председателят на изборното бюро обявява Негово Високопреосвещенство Ловчанския митрополит Максим за законно и канонически избран от клира и народа Българ-

ски патриарх и Софийски митрополит.

Скоро след избирането си за патриарх Негово Светейшество Максим прави официални посещения на редица патриархии: Руска, Румънска, Цариградска, Александрийска, Йерусалимска, Грузинска, Кипърска, Еладска и др., с което допринася за утвърждаване православно единство и за укрепване престижа на родната ни Църква.

Патриарх Максим успява в трудни за Църквата условия да съхрани нейната цялост и чистотата на догматичната ѝ вероизповед, да отстои обществения ѝ авторитет и да извърши всичко, което е възможно, за да се открива пътят на спасението за всеки българин. Негово Светейшество участва активно в междудържавни и междуцърковни форуми за отстояване на християнските миротворни принципи. През 1978 г. начело на високопредставителна църковна делегация патриарх Максим посещава задграничните енории на Българската православна църква в САЩ и Канада, а през 1984 г. енорията в Унгария. Тези посещения имат не само духовно съдържание, но и раздвижват родолюбивите чувства на българската емиграция. През този период патриарх Максим става доктор хонорис кауза на Духовната академия „Св. Климент Охридски“ в София и почетен член на Московската духовна академия. Под неговото перо излизат три тома църковно-проповеднически слова, озаглавени „На Господнята

нива“. Награден е с най-високи държавни отличия: орден „НР България“, I степен (1974), орден „13 века България“ (1985 г.).

През 1968 г., още като Ловчански митрополит, патриарх Максим съдейства за връщането на монасите в Рилския манастир (няколко години преди това обителта е превърната в „музей“, а монасите принудени да я напуснат). Съхранява от разрушение миньорската църква „Св. Йоан Рилски“ в центъра на Перник. С твърдата си позиция патриарх Максим не допуска Църквата да бъде въввлечена в т. нар. „възродителен процес“ през 80-те години на 20 в.

В началото на 90-те години в Българската православна църква се извършва опит за преврат. Създава се църковен разкол на политическа основа, подкрепен от тогавашната гражданска власт. Учредява се т. нар. „нов Синод“, поставя се „алтернативен патриарх“, издават се уволнителни разпоредби за архиереи и за Българския патриарх. Завзети са с шум сградата на Св. Синод, множество столични храмове. За кратко време е окупирана и сградата на Софийската св. Митрополия. Атаките на разколниците са съсредоточени лично срещу патриарх Максим. Бива оскърбяван по всякакъв начин. Въпреки това той не отвръща на хулитите, не изрича нито една лоша дума срещу никого, запазва своето достолепие и достолепието на Църквата.

През 1998 г. в София се провежда Всеправославен събор, на който присъстват предстоятелите на всички поместни православни църкви. Всички те единодушно препотвърждават несъмнената каноничност на ръководството на Българската православна църква начело с Негово Светейшество патриарх Максим. С това разколът е обявен за окончателно приключен.

В края на октомври 2004 г. по случай юбилея на Патриарха са проведени тържества, в които вземат участие делегации от много поместни православни църкви. В поздравителното си слово Цариградският и Вселенски патриарх Вартоломей казва: „Благочести-

вото му паство, христоименният български народ има правото да почете своя отец и патриарх, който десетилетия служи и обгрижва неговите духовни нужди, да целуне неговата отческа десница, която го е благославяла и освещавала дълги години [...] да види в него живата икона на Бога и мълчалива покана за следване на Иисус, да изрази по различни начини своята признателност, любов и почит към този свещен мъж, който носи върху свещения си омофор отговорност за паството си пред Бога. [...] Почитаният Патриарх понесе върху себе си белезите Христови, достойно носи кръста си и храни добре своето паство както в дни на духовен глад, така и в дни на благоденствие. Той здраво държеше руля на свещения кораб и в часове на добруване, и в часове на бури, затова всички казват днес заедно с апостол Павел: „Такъв архиерей ни трябваше.“ На прием в Синодалната палата Българският патриарх Максим е удостоен със званието почетен доктор на Християнската богословска академия във Варшава. Същия ден следобед в Гербовата зала на Президентството президентът на Р България Георги Първанов награждава Негово Светейшество

патриарх Максим с най-високия български орден „Стара планина“ I степен, за големите му заслуги в духовния живот на българския народ и за мъдрото управление делата на Българската православна църква. Честването на патриаршеския юбилей ознаменува всеобщото признание за личността и делото на Негово Светейшество от страна на всички институции, както светски, така и църковни. В лицето на Българския патриарх Максим е почитена Българската православна църква единна, уважавана, даваща спасително упование на традиционно православния български народ като част от Едната Света, Съборна и Апостолска Църква. Светейшият патриарх Български и Софийски митрополит Максим се престава в Господа сутринта на 6 ноември 2012 г. Последното му явяване сред народа е на 15 август с. г. в обичната му Троянска света обител, където той дава своя прощален трикратен благослов от манастирския чердак, възправен пред образа на Божията Майка Троеручица.

По документални източници:
Анула Христова
(<http://bg-patriarshia.bg>)

Патриарх Максим беше глава на Българската православната църква 41 години

„Печатна грешка“

или една усмихната гледна точка

Людмила Филипова винаги залага в основата на романите си вълнуващи теми, които впоследствие се превръщат в актуални. Пише за съвременни процеси, ситуации, проблематики, както и за исторически значими събития. Това е прословутият преход в „Анатомия на илюзиите“, опасната търговия с кръвни продукти в „Червено злато“, играта с човешки ембриони и богоборчеството в „Стъклени съдби“, неразкритите докрай исторически загадки в трилъра „Мастиленият лабиринт“ и неговото продължение „Антихтонът на Данте“, войната за контрола върху информацията в глобалната мрежа в „Аномалия“. Там някъде се появява и Нютон, който предупреждава за фатална грешка, допускана в тълкуването на Библията, оттам и в човешкия проект. Следва романът „Печатна грешка“, издателство „Сиела“, 2012 г.

Людмила Филипова
във Варна

една душевност разказва света през книги, макар и свръхразлични като теми и стил.

Всички твои романи са белязани с използването на огромен обем от информация от различни сфери на човешкото познание – медицина, история, археология, астрономия, физика, астрология и т.н.. Оттук тръгват сюжетите, които се развиват, следвайки писателското въображение. Как се управляват тези гигабайтове, каква е тайната на твоята информационна банка?

Тайната всъщност е методология, която се изразява в следното: отлично проучване на темите, усещането

им отвътре, докато не ги почувствам като моя реалност, много мислене и фантазия, концентрация, отдаденост и постоянство. Едно от големите ми предимства обаче е странното ми умение да проявявам нетипични междудисциплинарни връзки. Правило от дете и винаги води до интересни резултати.

Приликите на „Печатна грешка“ с предишните романи са много, за-

щото – както сама отбеляза – става дума за един автор, но и разликата е категорична. Чувството за хумор. То е толкова свежо, че изненадата от срещата с една непозната Людмила Филипова е пълна. Защо подготовката на тази изненада отне 6 години?

По скоро отлагането ѝ трая 6 години. Реално авторът на „Печатна грешка“ е истинската Людмила Филипова – пиша без да се замислям. Но и аз, и издателство „Сиела“ дълго се съмнявахме, че това трябва да е жанрът, в който да пиша. Читателите определено предпочитат да ме възприемат с по-сериозните ми и задълбочени романи, отколкото откъм смешната ми страна.

Ако трябва да характеризирам чувството за хумор в „Печатна грешка“ с една дума, тя би била – елегантно. С ироничен подтекст, но без подигравка и злоба. Не е традиционното българско чувство за хумор. Носи по-скоро някаква славянска мекота, в него има едновременно изисканост, толерантност и космополитност. Пример за последното дава официално заявената амбиция на „Печатна грешка“ да отговори на двата най-съществени въпроса, които вълнуват човечеството, а именно: Има ли живот след смъртта и дали жените могат да пишат сатира. Няма смисъл да питам дали отговорите са утвърдителни, очаквам обаче твоя коментар върху чувството за хумор.

Ако разгледаме нещата в този аспект, оставаме с впечатлението, че става дума за един мащабен проект, стройно организиран и последователно провеждан на определени етапи чрез съответните романи. Има ли такъв мегаписателски проект, наистина?

Категорично не! Обмислям единствено всеки роман сам по себе си. А връзката между тях съм аз. Няма как да не съществува връзка, щом един автор,

Надявам се да си права, че проявявам точно такова чувство за хумор. Чувството за хумор е най-висшата степен на интелект и свобода на духа. С тъга забелязвам обаче, че е малък процентът на хората, които го притежават. Не говоря за способността ни да се хилим на това, че някой обгазил с физиологичната си несдържаност трамвая, а със способността ни да се забавляваме със сатирата и абсурда. Който умее обаче, е богат човек, защото може да се надсмее над всичко. Това, което се опитвам да сторя и аз в „Печатна грешка“. Какво друго ни остава? Животът е и ще си остане несправедлив!

Иронизирането като предпочитан способ на „Печатна грешка“ не се спира пред нищо и никого – властта, технологиите, приятелството, любовта и т.н. Това се вижда много ясно изразено и във филма, създаден по твой сценарий и с теб в ролята на тв репортерката Мая, готова на всякакви несгоди, само и само да доведе журналистическото си разследване до успешен край. Медиите – днес те ли заслужават най-много нашата ирония?

Медиите са само най-доброто огледало на нас и обществото, в което живеем – иронизираме ли тях, иронизираме нас самите. Иронията обаче не е нещо отрицателно – проблемът е липсата ѝ.

Филм по книга – след Музея по „Мастиленият лабиринт“ www.mastileniat-labirint.com в интернет, ти отново предлагаш нещо ново на българския читател. Замислен като видеотрейлър, анонсът е прерастнал в късометражен филм, който не се движи буквално по сюжета, но запазва основните внушения и определено допада на аудиторията. Ето, на това място се очаква да задам задължителния въпрос „Как протече снимачният период?“

Истината е, че не е лесно да заснемеш с минимум бюджет повече от 20 топ български звезди. Коства ми много време и усилия, както и на Деси Тенкеджиева, която ми помогна много, но го направихме, защото се забавлявахме. Сериозното филмиране обаче ще очакваме по романите ми „Стъклени съдби“, „Червено злато“ и „Анатомия на

илузиите“, по които се готвят международни филмови продукции.

Героите в „Печатна грешка“: синоптикът Лефер Балкански, който всъщност иска да бъде писател, марсианецът Каси Роси Маралоун, комуто се налага да стане нещо като адвокат, Орфей, който е недоволен от рая, защото въпреки обещанията олинклузив, трябва да си плаща за интернет и т.н. – всички големи или малки герои в „Печатна грешка“ са резултат от някаква грешка. Те непрекъснато искат да бъдат другаде и да бъдат нещо различно от това, което са... Звучи по български познато. Не ти е било трудно, предполагам, да намериш наоколо прототипи?

Добре си ги усетила, Вили! Истината е, че много от сюжетните нишки са се заформили някъде около мен, други са международна реалност. Трети са се родили на опашки по гишетата и задръствания. Но всички те, дори и накрая на вселената, са светът, в който живеем.

В защита на героите от „Печатна грешка“ трябва все пак да се каже, че разминаването между намерения и действителност за тях не е повод за трагедия. Напротив, те изживяват пространството и времето в игрови порядък, където принудително, където не, но във всеки случай като едно забавно приключение. Разсъждавайки с близка до нашата логика, те действат в разпознаваем контекст, изглеждат напълно достоверни и този реалистичен привкус е един много симпатичен белег на книгата. Но защо все пак „Печатна грешка“?

За целта читателят трябва да стигне до края на романа естествено. Изненадата е голяма, или поне за мен бе такава, когато ми я сервира фантазията и се оказа, че най-големият заговор в цялата Вселена всъщност може да се обясни дори с една проста печатна грешка. И тя обяснява дори необяснимото – Господ.

Любен Дилов-син също е отговорил на въпроса: Защо „Печатна грешка“? Защото: „В началото е било Словото, а веднага след него – печатната грешка“. Тук се сещам

за онзи успокоителен за всички издатели анекдот, според който печатни грешки се срещат във всички книги. Като изключение се цитира едно много старо издание без никакви грешки в съдържанието. Била допусната все пак една, макар и единствена, но съществена грешка. В заглавието. А книгата била Библията...

В тази връзка, едното обърнато „А“ в заглавието единствената грешка ли е в „Печатна грешка“?

Грешките, убедена съм, не са една, но онази за която аз пиша, може да обърне света. Оставям на читателя да я открие, преосмисли и поправи.

Последен въпрос. Ако под печатна грешка обикновено разбираме случайна грешка, това достатъчно извинение ли е?

Казано честно, Адам силно се надява на това в последните глави на романа. В противен случай, току виж и него, и Ева ще изгонят от Всевишната администрация, а човечеството направо ще бъде изключено от Всевишния парламент. При една такава перспектива ти се ще да е достатъчно извинение.

Е, струва ми се, стана съвсем ясно, уважаеми читатели, че ако не всички, то повечето сътресения от личностен, междуличностен и междугалактически мащаб, причинени от печатна грешка, са описани надлежно в романа на Людмила Филипова. Следователно той прекрасно може да служи като наръчник за избягване на всякакви житейски неприятности, като пътеводител на галактическия стопаджия и на всякакви други стопаджии, които практикуват здравословен начин на живот. Ще рече – предпочитат да не се вземат насериозно, най-малко защото нямат вето върху грешките – своите и на издателя (също на издателя с главно И).

И още защото Отсамното и Отвъдното, между които се разиграва спектакълът (не само в романа) в един момент разменят местата си. Въпрос на гледна точка

Нека да завършим с този усмихнат образ на гледната точка в романа на Людмила Филипова „Печатна грешка“ Благодаря за интервюто.

Виолета Тончева

Вечер на етническите и националните малцинствени общности в Прага-Смихов

На 26 октомври в залата на основно училище „Кореженскехо“ в Прага-Смихов се проведе Вечер на етническите и националните малцинства под егидата на заместник-кмета на Прага 5 Петър Лахнит. Вечерта бе организирана от кметството на Прага 5 в сътрудничество с Дома на националните общности.

Танцов състав „Българи“

За провеждането ѝ бе избрано училище, което има дългогодишен опит с проблематиката, касаеща интеграцията на чужденците. Вечерта бе замислена и като своеобразен жест на благодарност към организациите, сътрудничели при решаването на проблемите, свързани с интеграцията на етническите и на националните малцинствени общности. Сред гостите бяха представители на УНИЦЕФ, на Чешкия хелзински комитет, на „Хора в нужда“, на „Адра“, на Организацията за помощ на бежанците, както и гости от посолствата на Украйна, Молдавия, Румъния и Казахстан, зам. директорът на Руския научен и културен център в Прага, представители на Правителствената служба на Чешката република, както и Тюркян Акиф, завеждащ Консулска служба в Посолството на България в Прага.

По време на откриването заместник кмета на Прага 5 Петър Лахнит каза: „Етническите и националните

малцинства имат своя култура, свои традиции и семейни връзки. В много отношения се различават от нас, в много отношения се адаптират към начина на живот в нашата страна. Техните членове са намерили у нас своя нов дом. Етническите и национални общности вземат от нас много, ние също можем да заимстваме от тях нещо, например семейните им отношения, основани на уважение и любов. Ние искаме този нов дом за бъде уютен, приятен и привлекателен. Бих искал тези, които живеят между нас, да живеят действително с нас.“

Забавната вечер, организирана от кметството на Прага 5,

допринесе за развитието на по-нататъшното сътрудничество в областта на интеграцията на етническите и националните малцинствени общности и същевременно представи на широката общественост художественото творчество на тези общности. Програмата беше изключително пълна и разнообразна. На сцената се редуваха фолклорни състави, солови изпълнители, поп групи. Пъстрите багри на костюмите на изпълнителите от Словакия, Румъния, Молдавия, Индонезия, Индия, България привнесоха незабравим колорит в дъждовната октомврийска вечер. Сред участниците бяха и ученици от Първа славянска гимназия. Зрителите имаха възможността да се насладят на изкуството на ромския музикант Антонин Гондолан и на певиците от гръцката общност Марта и Тена Елефтериату.

Богатството и пъстротата на словенският фолклор представи танцовият ансамбъл „Шарванци“, създаден през януари 2002 г.

в Прага. Вокално-инструменталният състав „Игнис“ ни запозна с развитието на украинската музикална традиция в чешката столица. Репертоарът на групата включваше украински народни песни, балади и романси. Виктор Райчинец завладя публиката не само с китарата си, но и с прекрасния си глас. Фолклорната група „Кудрянка“ на гражданско сдружение „Еуромолдова“ изпълни молдовски народни песни.

Украинската група „Игнис“

Ромски момичета от „Деца на слънцето“

Индонезийските танцьорки бяха посрещнати с бурни аплодисменти от публиката. Красивите костюми с ярки багри, стилният грим, както и екзотичната индонезийска музика изпълниха залата със слънчев колорит и спечелиха сърцата на зрителите. Създаденото в Прага Гражданско сдружение „Кинтари“ подпомага с приходите от своята културна дейност децата в най-бедните райони на Индонезия, за което заслужава адмирации.

Танците от Боливуд бяха друг екзотичен акцент в програмата на вечерта. Те перфектно съчетават съвременния индийски танц с американски и европейски елементи, което ги прави много динамични и увлекателни за широката публика.

Сред танцьорите на болиудските танци се отличава със своя професионализъм Ом-Сайвел Сасидхаран – хореограф и учител от Керала (Южна Индия) и Яна Хемеликова Баудисова – танцьорка, актриса, хореограф и автор на представлението „Шива – колелото на живота“.

Българският фолклор бе представен от танцов състав „Българи“ към сдружение „Заедно“. Той впечатли с красивите си костюми. Подиумът се оказа твърде малък, за да могат български-

Индонезийски танцов състав „Кинтари“

Словашкият фолклорен ансамбъл „Шарванци“

те танцьори да разгърнат пълноценно своята богата хореография.

Вечерта завърши с изпълнения на ромски оркестър, под чийто звуци танцуваха заместник-кметът на Прага 5 Петър Лахнит, организаторите на вечерта и останалите зрители.

Пъстра, богата и изпълнена с много поло-

жителни емоции беше Вечерта на етническите и националните малцинствени общности в Прага-Смихов. На нея зрителите имаха възможност да се докоснат до фолклора на различни народи от Европа и Азия, а самите участници се запознаха с многообразието от фолклорни традиции в мултикултурна Прага. На финала всички се събраха около богатата трапеза, отрупана с кулинарни специалитети от ресторанта „Смарагдова градина“.

Мария Захариева

Емилия Радева на 80 години

Как Емето от Радомир се превърна в една от най-големите български актриси

Последната книга на Емилия Радева, изд. „Персей“

Помним я като Султана в „Иконостасът“ (по романа „Железният светилник“ на Д. Талев), Юрталанката в „Снаха“ (по Георги Караславов), Зюлкяр от „Ребро Адамово“, Марьола в „Татул“ (по Георги Караславов), Екатерина Каравелова в „Дело 205/1913 П. К. Яворов“, Невена Алданова в „Дом за нашите деца“... Тя създаде най-запомнящите се екранни и сценични образи на майка в българското изкуство. Наричат я „ледената кралица на българския театър“.

В книгата „Коя съм...?“ (издание на „Персей“) голямата българска актриса разказва за личните и професионалните си успехи и разочарования, за голямата си любов, за различните си лица на сцената и в живота – влюбена, майка, героиня, звезда... Това е откровен, понякога забавен, друг път пропит от болка и философска дълбочина разказ, който ще развълнува всеки читател.

Предлагаме откровения разказ на Емилия Радева за трудното ѝ детство, желанието ѝ да стане актриса и голямата любов в живота ѝ.

(Пламен Тотев)

Винаги съм живяла с чувството на аутсайдер. Продължавам да живея със самочувствие на човек второ качество. Питам се откъде идва това, на какво се дължи? Петгодишна останах без майка. Това вече ме правеше различна от другите деца – те имаха по двама родители, а аз един – татко. „Мама“, тази сладка дума, я замениха „татко“ и „кака“. Страдах от определението „дете без майка, жив сирак“. Като пето дете, износвах дрехите на двете ми по-големи сестри. Купувах ми обувки, когато предишните омаляваха така, че петите ми изскачаха. Това се случваше за Великден или при започване на новата учебна година. Имах по някоя басмена рокличка за лятото, иначе – униформената престилка. В отделенията светлосиня, а до завършване на гимназията – черна. Сиромашията неизменно ни съпътстваше дълги години. На мамината ръчна машина веднъж си уших пола от вълнения месал, с който е покривала тестото за хляб, за да втаса, а втори път – рокля от един кенарен чаршаф.

По време на войната положението ни стана още по-сиромашко. Купонната система ни подложи на принудителна диета. Хляб, олио, захар – се полагаха на човек в определен грамаж. Ширеше се „черната борса“, на по-високи цени. Ако имаш пари, можеше да се снабдиш с много неща, не само с продукти. Татко разполагаше със заплата, която едва стигаше за полагаемата ни се храна.

В гимназията имах право на социална помощ по бедност. От класната си ръководителка получих чифт гумени ботуши, от Чехословакия. Щях да потъна вдън земя от срам пред погледите на няколко съученички съскъпи кожени ботуши. Пак по линия на социалната помощ, срещу 2–3 кг вълнени парцали, се облякох с палто от дреб, керемидено кафяво на цвят. Е, поне беше в тон с ботушите. Една от богатите ми съученички се хвалеше в клас, че баща ѝ притежава два хотела край Орлов мост. В едно от големите междучасия ме заведе у тях (живееха срещу училището), за да си вземе закуската. Майка ѝ приготви

набързо нещо и за мен. Решихме да ядем в класната стая, докато всички са на двора. Тя се скри в един ъгъл, отви бялата кърпа и от домашно опечения хляб покапа сладко от зелени домати. Залъкът от моята закуска заседна в гърлото ми, в нея имаше шипков мармалад. От обидата я хвърлих в кошчето за боклук.

Спомням си, че в четвърто отделение, по случай завършването на учебната година, класната ни раздаде по едно стихотворение, което да научим и да кажем пред родителите. Така и не казах своето. Вдигах ръка, но тя посочваше любимките си. Получих свидетелството си. Въпреки че преминавах в по-горно отделение с отличен, вместо радост изпитвах чувство за несправедливост.

Когато завърших прогимназията, се записах във френския колеж „Сен Жозеф“. Там не те питаха бедна ли си или богата. Условието беше да си плащаш годишната такса и ако завършиш подготвителния клас с много добър, продължаваш нагоре. Униформата ни беше черни престилки, чорапи

и барета. Проблем ми бяха чорапите, късах ги, а да си купувам често нови беше изключено. През зимата ходех с един панталон „голф“, което беше абсолютно забранено. В час по поезия ни посети директорката – Ма Мер. Заизустявахме стихотворението на Ламартин „Езерото“. Всяка от колеганките поред рецитираше по един стих. Дойде моят ред, станах, отворих уста и Ма Мер забеляза голфа ми. Ужасена от нарушаването на правилника, ме изгони от час. Отново срам и плач. Нея не я беше еня, че не разполагах с пари за черни чорапи, а сумата за таксата за колежа събирах от сестра ми, татко и вуйна ми Мара. Кватуривах при една моя леля, сестра на починалата ми майка. Спях на миндерче в кухнята. Винаги измивах съдовете от обяда, независимо дали преди или след училище. При големите чистения за християнските празници миех прозорците и вратите на апартамента. На един Никулден се връщам от училище, измивам ръцете си и се настанявам на масата. Баба, дядо и леля са обяждали. Получавам порция шаран плакия, а погледът ми забелязва във фурната начената тава бяла риба с ориз. Леля не ми предложи да опитам и нея. Учих вечер, когато всички си лягаха по стаите. Огладнявах след ранната вечеря и някъде към 11–12 часа тайно препичах на котлона филия хляб, която ръсех с чубрица. Тръпнех някой да не се събуди и да ме свари със залък в уста. Срамувах се заради татко, който носеше от родния ни град, където живееше, по някое и друго яйчице от кокошките, които намалявах заради мене. Носеше ги заклани да ги готви леля. Когато излезе закон за определена жилищна площ за живеене на човек, сестра ми, която живееше в болницата, където работеше като милосърдна сестра, беше привикана от леля, та двете да се водим в едната стая и да не й сложат квартиранти. Междувременно баба и дядо починаха, а леля, стара мома, се омъжи за един лесничей. След година ни съди да й заплатим наем за стаята. В районния съд се явих аз, а като свидетел – моята вуйна Мара. Отсъдиха да не плащаме за миналите години, тъй като не сме имали договор, а за в бъдеще определиха един минимален наем.

Какво самочувствие да имам? Сестрата на покойната ти майка да те съди?! Тази моя леля спадаше към богатите ми роднини по майчина линия. Една друга леля, на която казвахме тетка, много богата, женеше първородния си син, наш първи братовчед. Мислех си, че ще ме поканят за шаферка. Много ми се искаше да държа крайчеца на сватбения булчински воал. Татко, сестрите ми, брат ми и аз се числяхме към бедните роднини. Сигурно това е била причината да не ме направят шаферка. „От кумова срама“ присъствахме на сватбата. Венчалната церемония беше богата, с много осветление, тоалети, кожени наметки, златни накити, цветя и красиви младоженци. Като на кино... Булката напомняше принцеса от приказките. Дълга бяла дантелена рокля, бели лачени ботинки, ръкавици и грамаден букет от бели рози я правеха неземна красавица! Две момиченца, моя възраст, в розови копринени роклички, с венчета на къдравите си главички и две момченца в черни костюмчета, с бели ръкавички придържаха края на приказния воал... Аз, в тъмносинята си плисирана поличка и матроска блуза, замаяна стисках татковата ръка, която здраво ме държеше да не хукна навън... Едри сълзи се търкаляха по пламналото ми лице и капеха по каменния под на черквата, досущ като топящия се восък на свещите... След като затвориха чуждестранните училища след 9-ти септември 1944 г., учих в Пета девическа гимназия, а след реорганизацията ѝ – в 22-ро единно училище. Попаднах в клас с няколко пълни отличнички по всички предмети. Едната – Елка Константинова, другата – Йонка Дучевска. В редицата седях зад Йонка, а пред мене – Елка. В час по история преподавателката ни зададе писмена работа върху учебен материал. Следващата седмица съобщи оценките и върна писмените работи. Само аз се оказах изключение. Помоли ме да изляза на дъската с обяснението, че се съмнява да не съм преписала от Елка. Трябваше писмено да отговоря на същия въпрос. С почервенели от обида и унижение страни, с пречупения от вълнение тебешир написах отговора. Тя ми подаде моя лист с думите „Сега вече заслужено получаваш отличен“. Под работата ми се мъдреше червена

шестица. Не се зарадвах и не простих на тази преподавателка за обидната проверка, на която ме подложи. До завършването на гимназията с Елка и Йонка станахме приятелки. Бащата на Елка беше писател, а братът на баба ѝ – поет и драматург на Народния театър. Бащата на Йонка беше потомък на рода на Хаджи Вълко, средния брат на Паисий. Двете завършиха гимназията като пълни отличнички. Произхождаха от известни фамилии, интелигентни, със забележително възпитание. Аз ги следвах по успех. Баща ми, по професия общар, вдовец, който не се ожени повторно, трудолюбив занаятчия, отгледа четири деца, добри деца. Но не можех да се меря с моите съученички по биография. Подхранвах самочувствието си, че другарувам с такива момичета, които равноправно се отнасят с мен. Черпех от тях знания и познания, които толкова много ми липсваха, докосвах се до средата, в която живееха. Стигнах до убеждението „по-добре последна между първите, отколкото първа между последните“. След като си взехме дипломите, всяка се насочи към своето призвание. Елка записа литература, Йонка – медицина, а аз, след дълги колебания между Художествената академия и Театралното училище, избрах да ставам актриса. В актьорските среди колегите бяха освободени в отношенията си с другия пол. Пушеха, употребяваха алкохол, стояха до среднощ. Всичко това ми беше чуждо, чувствах се различна от тях, съмнявах се дали съм за актьорската професия, след като не притежавам техните маниери и навици. Не пропуших и не обикнах алкохола, не си лягах късно, но това не ми попречи да стана актриса. За други, подвластни на тези навици, увлеченията се оказаха губелни. Като начинаеща актриса болезнено

Актрисата със съпруга си Л. Димитров

приемах критиките на колегите и режисьорите от Художествения съвет. Стигала съм неведнъж до решението да се откажа от професията си, но с течение на годините свикнах да се вслушвам в думите на тези, които имат критични бележки към работата ми. Приятелите и почитателите невинни могат да бъдат обективни. Така, раздвоена между съмненията

Е. Радева и А. Карамитев
в българо-чешката кинопродукция
„Легенда за любовта“

в направеното от мен и усещането, че съм постигнала немалко, чаках звание. Дъщеря ми се възмущаваше пред мен от тези, които ги раздаваха, а и от майка си: „такава голяма актриса си, а едно звание нямаш“. Преживявах го тежко и моите близки, приятели, зрители. Е, получих, макар и със закъснение, всички възможни отличия. Близките ми се успокоиха, самочувствието ми порасна. Започна обаче отвътре да ме яде чувството, че имам още много да уча, защото разбирам колко малко знам. Струва ми се, че вниманието, което ми оказват моите приятели и обикновени зрители, е по-голямо, отколкото се полага. Не обичам да афиширам коя съм, да бъда изключение по отношение на реда и закона, да търся облаги, да чукам на тази и онази врата, да се уреждам по втория начин. Започнах да снимам в киното. Първите ми филми бяха „Точка първа от дневния ред“ и „Ребро Адамово“. Ролята на Зюлкар от втория филм допринесе за добро филмово начало на пътя ми. По разпределение изкарах три сезона в пловдивския театър, после трийсет и три в театъра на армията. Продължих да снимам

в киното, да играя в телевизионния театър, да записвам в радиото. Ролиите, които създадох, са много. Театралната и филмовата критика отразиха техните достойнства. Получавахла съм награди от прегледите на българската драма и театър, от СИФ „Бояна“, от Карловския фестивал на киноактьора, престижната награда на фондация „Аскеер“... Всичко това е признание

за моята актьорска работа. Както, разбира се, и оценката на зрителите. Многобройните писма, разговорите, срещите, поздравленията. Не всички знаят моите отличия и награди, но помнят една или друга роля от екрана и сцената.

Отъждествяват ме със Зюлкар, Султана, Жела, леля Асенка, Надя, Невена, Жана Д'Арк, Цветарката, леля Пена, Елизабет Английска, майката от редица постановки. Но преди всичко те ме знаят като Емилия Радева. Тази роля, отредена ми от Господ, изпълних талантливо и достойно. Това признание очаквам от моите близки и зрители, без които нямаше да се радвам на постигнатото в моя живот! След освобождаването ми от Театъра на българската армия, играх в театър „Сфумато“, Народния, „Възраждане“, Сатирата. Снимах се в копродукции, бях номинирана за ролята на майката във филма на Иглика Трифонова „Разследване“. Пътувах с някои от представленията на турнета в България, Австрия, Кипър, Албания, Германия, Русия...

ВЛЮБЕНА

Намерих голямата си и единствена любов като студентка първи курс в театралното училище. Той беше втори курс. Погледите ни се срещнаха. Неговият беше тъмен, жарък, топлината му обляхна сърцето ми. Коленете ми омекнаха, светът се завъртя като празнична въртележка и аз се понесох в небесата на любо-

вта. Дълбокият тембър на гласа му ме следваше, стройната, жилава, гъвкава младежка фигура се виеше около мен. Красивите му ръце ме обгръщаха, устните му шептяха „Обичам те!“ „Този красив, млад мъж от покрайнините на София, когото заради характера му наричаха с не особено ласкавата дума „коньовичар“, носеше в себе си блясъка на мъжете победители: хлапашко високомерие, по особен начин очарователна грубост, които фатално привлякоха едно умно момиче от Радомир с малко мъжки походка и говор, които издаваха повисок вкус. Това момиче, постъпило в института година след нас: 1951–52, е известната на всички актриса Емилия Радева.

Любовната ѝ връзка с Любо бе изпълнена с характерната за това време решителност и морална безкомпромисност. И тъй като нашият приятел нещо като че ли се колебаеше да предприеме важната крачка, Емилия Радева открадна старата лична карта и не му я върна, преди той да поеме към гражданското отделение...“

Така известният театрален критик и съкурсник на Любо – Владимир Каракашев, описва нашата любовна история.

Като студенти след вечерните лекции по актьорско майсторство, в тъмното, край река Перловец, се гушихме един в друг, а мечтите ни се носеха по шумящата вода на реката. Топлех премръзналите си ръце на гърдите му, под изтънялото якенце, а той своите – на талията ми, под вълнената блузка. Стъпвах с прогизналите си крака върху неговите, затънали в кишавия сняг... Помня как носеше през зимните месеци чували с въглища от квартал „Надежда“, където живееше, до апартамента на баба ми, за да не мръзна.

Играехме в изпитните откъси на режисьорите Маргарита Тихинова („Деца на слънцето“) и на Асен Траянов („Лисичета“). Сключихме с Любо граждански брак, когато се дипломира. Замина по назначение в Пловдивския театър. След години, изпълнена с любовни терзания, които изливахме в класическата за такива случаи кореспонденция, го последвах и аз. На първата ми Коледа в Пловдив като актриса Любо ми подари месингова халка, купена с неговата актьорска

заплата. Аз пък надянах такава на неговия пръст и така се врекохме във вечна любов. Ритуал, който при разписването в Гражданското не изпълнихме, поради липса на пари. Носихме халките известно време, но те ръждясаха. За други не помислихме, щяха да ни пречат на сцената. Пловдивският период на нашата любов беше изпълнен с ревност от моя страна. Любо беше успял за един сезон да покори не само сърцата на ученичките, но и тези на младите актриси. Снимах един-два филма, играх с Любо в „Картоиграчи“ по Достоевски, постановка на Димитър Пунев. След задължителните три сезона, които трябваше да изкараме по разпределение, бяхме назначени в Театъра на Народната армия. До пенсионирането на Любо играхме в забележителни постановки. Пътувахме на турнета из цяла България. Помня едно такова със спектакъла „Лека нощ, Патриция!“, след като той беше паднал от афиша на театъра. Актьорският екип реши да направи частно турне. Любо изпълняваше главната роля и ме включи като епизодик на мястото на външен натурщик. Даже нямах и текст. През тези двайсет дни бяхме денонощно заедно. Това пътуване се оказа нашия закъснял меден месец. Приятно представление, приятни колеги, хотели, аплаузи, почитатели, вечери, изпълнени с много емоции и бяло вино, горещи любовни нощи... Странствахме двамата и в чужбина – с театъра и частно, снимахме се в киното и телевизията, записвахме в радиото, помагахме си един на друг в професионалното израстване. Мъчехме се да водим нормален семеен живот, което при нашата професия се оказа трудно. Взаимоотношенията ни претърпяваха различни метаморфози. Станахме родители, дъщеря ни Катето внесе в нашето ежедневие не само радост, но и грижи. Не ни отминаха нещастни случки. Ревността взаимно ни съпътстваше. Не се ревнувахме само от явни и тайни обожатели, ревнувахме се заради творческите си постижения. У всеки живееше амбицията да догони другия. Любовта си често подлагахме на изпитания, продиктувани от нашите характери и професия. Стигали сме до дълготрайни раздели. На два пъти

подавахме молба за развод, после пак се събирахме и продължавахме... Оказах се много емоционална жена. Трудно приемах мъжките му страсти: бохемски компании, увлечение по алкохола, неутолима страст за изява не само на сцената, но и в живота.

Ревнувах го от всичко това. А и ревността от негова страна беше непоносимо бурна. Преследваше ме по време на снимки, „вардеше“ ме от колеги партньори, от почитателите и ухажорите. Мъчехме се да свикнем и с това превъплъщение на страстната ни кармична любов. Понякога ми идваше в повече. От накърнено самолюбие, слабост, малко инат и лудост изживях няколко увлечения, но не допуснах да се превърнат в изневяра. С Любо се разделяхме, събирахме, преоткривахме и помирявахме в името на любовта и детето ни. Взаимното опрощение спасяваше съвместния ни живот, творческата работа и любовта... Любо не дочака да отпразнуваме петдесетгодишнината на нашия брак. Остави ме с неизпълненото общо желание да се оженим по християнски в черква. Пременини – аз в булчинска рокля и воал, а той в черен смокинг,

да се изправим пред олтара и там да разменим златни халки по случай нашата златна сватба...

Години след като ме остави, прозрях какво е той за мен.

Срещата ми с Любо е съдбовна. Животът ни, съвместната актьорска работа са предопределени от неслучайни съвпадения. Личният път в живота и на двама ни е белязан от седмицата – божествено число, свързано с изпитание, изкуство, мъдрост, себераздаване, мистицизъм. Зодиакалните ни знаци са противоположни. Неговият е „лъв“, моят – „близнаци“. Огън и въздух. Макар и антагонистични, те се привличат и не могат един без друг. Как би горял и тлеел огънят без въздуха? А без

огъня въздухът щеше да е лишен от топлина. Нашите взаимоотношения бяха белязани от подобна зависимост.

Бащата на Любо по професия бе шивач. Моят – общар. Хора занаятчи. Всеки един от двама ни е унаследил от своя родител стремежа към майсторлък. Продуктът на бащиния ни труд е бил материален, нашият – духовен, но също полезен и необходим на човешкото съществуване. Потребността за изява – моята и на Любо, бащиното наследство в кръвта ни – трудолюбие, всеотдайност, ни събраха под покрива на театралното училище като студенти, а после – и на сцената. Не е случайност, че и двамата, без да се познаваме, сме учили в католическия френски колеж в София и сме носили шапки с емблема френска лилия и надпис „Господ и Ро-

Със Стефан Гецов във филма „Снаха“ по романа на Георги Караславов

дина“. Било е писано Любо от покрайнините на квартал „Надежда“, аз от Шоплука – Радомир, да се срещнем, обикнем, да бъдем съпрузи и актьори за цял живот, да теглим житейския и театрален фургон в пек и студ, слънце и бури, радост и неволя. Засядахме в кал, затъвахме в снежни преспи, но това бяха изключения. Почесто фургонът летеше сред грейнали в цвят и зеленина полета, обкичен с актьорските ни сполуки... После силният жребец се откъсна от впряга, падна и не стана. Продължих сама. Болката по загубата на моя спътник изпепели вдъхновението да препускам, гонейки творчески завоевания.

Емилия Радева

Докосната от Бог ръка изографисва Боянската църква „Св. Св. Никола и Пантелеймон“

През Средновековието, когато активно се изграждат и изографисват църкви в България, каноните на Източното православие не позволяват името на зографа да бъде упоменато. Смятало се е, че не талант, а Бог движи ръката му при създаването на образите от библейските сцени.

Тайнственият творец, наричан Боянския майстор, продължава да ни вълнува. И днес все още е загадка чия е ръката, която е изработила изкусните стенописи в Боянската църква „Св. св. Никола и Пантелеймон“, отредили й почетно място в списъка на ЮНЕСКО за световно културно и природно наследство. Донякъде мистиката се разбулва при консервацията на църквата през 2008 г. с откриването на графитен надпис „Аз Василий писах“, за който се предполага, че е името на един от художниците.

Историята на храма започва от края на 10-ти век, когато е изградена първата част от днешната църква. Тя е малка типична източноримска, но построена така, че двете ѝ рамена и тези на купола оформят кръст. Неговите точни очертания лесно могат да бъдат видени от външната страна и още по-ясно отвътре. От този период е и първият слой стенописи, които макар и в малка степен, днес все още могат да бъдат разгледани. Те представят опростени, схематични и безизразни лица,

като много ясно се вижда контрастът с изображенията от втория стенописен слой, създаден през 13 век, който става и причина църквата да бъде включена в ЮНЕСКО. Съществените разлики са в изразителните и реалистични образи, нехарактерни за средновековната живопис.

Този уникален горен слой, дело на Боянския майстор, се появява през 1259 г., заедно с разширяването на храма на запад. Характерно за тази нова част на църквата е, че е построена на два етажа, което е много рядко за българската архитектура. Долната е предназначена за крипта (гробница), а горната – за семеен параклис.

Дарението за пристройката е от севастократор Калоян и съпругата му Десислава, за което свидетелстват ктиторски надпис и изображението им на северната стена. Срещу тях са образите на българския цар Константин Асен и царица Ирина. Те са изпълнени в реалистичен стил – от тях може не само да се съди за модата в облеклото на висшата българска аристокрация от епохата, но и да се доловят черти от душевността и характера на персонажите.

Ценната сбирка на средновековна живопис представя 89 сцени и композиции с 240 образи на светци, ангели, както и ктиторските и царските портрети. Сред тях е смятаното за

най-старо у нас изображение на Св. Иван Рилски Чудотворец, на Св. Петка (Параскева) Търновска. Интерес представлява сцената, в която за първи път в храм перфектно е изрисувана полугола женска фигура в разрушаване на езически символи.

През годините в района около храма постепенно се заселват монаси и се превръща в манастир, който запада при завладяването на София от турците през 1382 г.

Третата възрожденска част на църквата се появява през 19-ти век, построена от жителите на Бояна.

Боянската църква впечатлява и с красив двор, аранжиран по проект на цар Фердинанд. По негова поръчка са засадени три секвои, внесени от Северна Америка. Между тях е разположен и гробът на неговата втора съпруга Елеонора.

Църквата е най-посещаваният архитектурен паметник в България. Допълнително очарование му носи прохладната планинска прегръдка на Витоша.

Местоположение: Живописният манастир се намира в полите на планина Витоша, западната част на София – кв. Бояна. До него се стига по хубав, указан с табели път.

Десимира Миткова, БТА

Владайски манастир

Незабавен ремонт и укрепване на старата църква „Св. Петка“ във Владайския манастир, препоръчват експерти след оценка на щетите от земетресението през май

Незабавен ремонт и укрепване на старата църква „Св. Петка“ във Владайския манастир, която пострада сериозно от земетресението на 22 май т.г. и последвалите трусове, се препоръчва в доклад на експертна комисия, направила оглед на щетите, предоставен на БТА от столичния район „Витоша“.

При повторния оглед на мястото специалистите са установили, че повредите са в развитие. Особено опасни за цялостното състояние на конструкцията са пукнатините, които продължават да работят – на билото на наоса, стената между притвора и наоса, цялата абсида (покрив и стени), сочи докладът.

Експертите са констатирани, че е повреден подът на църквата, както и че са опасни и пукнатините по фасадите. В доклада се препоръчва да се направи разкритие в югоизточната част на пода, за да се установят причините за пропадането на подовата конструкция.

Към момента достъпът в църквата е забранен.

В днешния си вид храмът „Св. Петка“ е възстановен през 1902 г. върху основите на старата църква. Сега заради силното земетресение през май църквата отново е в тежко състояние. Напукани стени и рушаща се мазилка говорят за старостта на църквата и острата ѝ нужда от ремонт и укрепване.

Макар и оскъдни, все пак сравнително добре са запазени стенописите. Изрисувани са четиримата евангелисти Матей, Йоан, Марко и Лука – апостолите, написали евангелията, разясняващи живота на Исус Христос. На северната стена има скромно изображение на Св. Иван Рилски.

По същия начин е изписана и новата църква, посветена на другата покровителка на Владайския манастир – Св. Неделя. Тя е осветена през 2003 г. и сега в нея се извършват службите и литургиите. Интересни са и двете каменни колони-свещници от 1911 г. в двора на манастира, дарение от поклонници от с. Луково, Дебърско.

Освен за належащия след земетресението ремонт, за да се запази древната и автентична църква, единствената обитаваща днес манастира монахиня Анисия среща и трудности от битово естество. В светлата обител в момента няма ток и вода, а поддръжката

му е изключително трудна – разказа за БТА сестра Анисия, която разчита на дарения и на Божията милостиня.

ПОД ХАЙДУШКИТЕ ДЪБЕ НА ВЛАДАЙСКИЯ МОНАСТИР

Владайският манастир „Св. Петка“ е построен през 10-ти век, доста преди дъбовата сянка да крие в годините на османско робство защитниците на поробеното в продължение на пет века българско население.

Хайдутите често търсели подслон в намиращите се високо в планината манастири. Така попаднали и във Владайския манастир. В него и до днес са останали десет дъба, за които поверието разказва, че това са

„хайдушки дъбе, зая да седи четата под тях и да си прави зияфетът“. Исторически факти свидетелстват, че на път за Рилския манастир в него е отсядал последният български цар на Втората българска държава Цар Иван Шишман, който носил дарове за светата обител.

Манастирът е многократно разрушаван. Особено жестока е съдбата му по време на турските набези през 14-ти век, когато е опожарен, сринат до основи и монасите в него избити. В годините на тежкото робство на мястото е имало действаща подземна църква. Преди смъртта си, монасите са поставили каменен кръст, под който са заровили Евангелие и две икони – на Св. Петка и на Св. Неделя. Манастирът е бил двупрестолен, посветен на двете светици.

Затова днес, носейки името на Св. Петка, в манастира са построени параклис и нова църква в чест на Св. Неделя.

*Местоположение: Владайският манастир „Св. Петка“ е разположен в южния склон на Люлин планина, срещу столичния квартал „Владая“. До него може да се стигне пеша от квартала или с кола, като се мине под ж.п. линията и веднага след това се завие вдясно.

Десимира Миткова, БТА

За „белите полета“

В популяризирането на чешката литература

Разговор с Димана Иванова за ролята на преводача при популяризирането на съвременната чешка литература, за хоризонта на очакване на читателите и за съвместните българо-чешки преводачески проекти

Димана Иванова

Димана, има ли все още „бели полета“ в популяризирането на чешката литература в България?

Разбира се, че има „бели полета“. Неотдавна проведох разговор с известната българска преводачка от чешки език и академична преподавателка – доц. Анжелина Пенчева, за списание „Българи“ в Прага. В него тя спомена, че има млади преводачи на проза от чешки език в България, но на поезия почти липсват. И наистина, отне ми дни наред да търся дали от съвременната чешка поезия е преведена друга цяла поетична книга, освен „Една дълга нощ в Бискупов“ на Тереза Рийдълбаухова, която както знаете, излезе през 2011 година в издателство „Жанет-45“. Не успях да намеря друго преведено поетично произведение на млад чешки автор. Като преводачи на поезия от по-старото поколение са известни Вътьо Раковски, Атанас Звездинов и Димитър Стефанов. От поколението след тях – доц. Жоржета Чолакова и Йорданка Трифонова. Но от младото поколение желаещите да превеждат поезия са някак малко и съвсем неуверени. А има добри млади чешки поети, които биха се радвали да се появят в превод и на български език, като например Мар-

кета Пилатова, Ева Кошинска, Марцела Паткова, Ондржей Заяц и др. Както знаете, с колеги преведохме някои стихотворения от Катержина Рудченкова, Радек Малий, Радек Фридрих и Луиза Новакова, които излязоха под редакцията на Йорданка Трифонова и Лудмила Кроужилова в „Антология на млади чешки поети в превод на млади български преводачи“. Но това далеч не е достатъчно. За съжаление липсват както добри преводачи на поезия, така и български издатели, които биха имали интерес към отпечатването на подобни издания. Празнината в превода на млади чешки поети обаче е най-малкият проблем, понеже все още има време тя да бъде запълнена... Малко е превеждана и чешка поезия на 20 век, но все пак има няколко Антологии в превод на Вътьо Раковски и Димитър Стефанов. Защо обаче никой не преведе поетите-декаденти от края на 19-ти и началото на 20-ти век? Наскоро четох прекрасния превод на доц. Жоржета Чолакова на няколко стихотворения от Отокар Бржежина в сп. „Славянски диалози“, който изключително ме зарадва. Тези автори съвсем не са толкова малко, а още повече – модернизмът в неявата първа фаза представлява един

изключително важен етап от чешката литература, така че следва да бъде познат и в български превод.

Има ли произведения от чешката литература, които се нуждаят от още един превод с цел по-доброто осмисляне на текста?

Вероятно има такива произведения, но лично аз не се наемам да определя кои са. Според мен младите преводачи трябва да се концентрират преди всичко в превеждането на произведения от чешката литература, които още не са били преведени с цел запълването на „белите полета“. Съвременната чешка драматургия е също малко превеждана.

Кои текстове от съвременната чешка литература според Вас трябва да бъдат преведени?

Задължителни текстове няма, тъй като всеки преводач превежда текстове, които са му до някаква степен близки. „Хоризонтът на очакване“ (В. Изер) на всеки читател е различен. Студентите по чешка филология в България четат и произведения в оригинал, така че за тях не е фатално, ако дадено произведение не е преведено на български език. По-скоро би било фатално, ако някои произведения се появят в лош превод, което до голяма степен би обезсмислило и тяхното изучаване и тълкуване.

Какви творби предпочитате да превеждате?

Като преводач и литературен критик получавам изключително много предложения от чешки и словашки автори, които се обръщат към мен с молба да превеждам техни произведения. Както сама знаете, писателите са обикновено нарцистични личности, които мечтаят да бъдат популяризирани, а това задължително включва

превеждането и рецензирането на техните произведения. Много от тях обаче забравят, че преводът е тежка и отговорна задача. Аз лично се опитвам да си избирам произведения, чиято поетика ми е по някакъв начин близка. Обикновено превеждам поезия и проза едновременно. В момента приключвам превода на няколко прозаични текста на Петра Хулова – малки разкази за градове, които тя е писала в рамките на проекта „Литричърс акрос Йъръп“. Това беше съвместен проект с участието на преводачи и писатели от четири държави – Германия, Чехия, Македония и България. Петра Хулова е съвременен чешки прозаик с изключително интересно виждане за света и хората. Тя е прецизна в психологията на детайла и често отразява упадък и декадентското на градското пространство. Имам на бюрото си куп наскоро отпечатани произведения на словашки автори и стихосбирките на чешката поетеса в емиграция Бронислава Волкова. Но още не съм решила окончателно кое произведение да преведа. По-скоро се запознавам с тях и искам да ги анализирам и рецензирам, за да ми станат по-близки.

Имате ли лична дефиниция за превода?

Зависи за кой превод става въпрос – на поезия или на проза.

Преводът на поезия е уелото, пластично и чувствено отразяване на нечие (чуждо) – езиково вътрешно усещане на роден език и в домашен литературен контекст.

Преводът на проза е отговорно самотно занимание на любители на чуждата литература и език, безропотно приели ролята си на меси и медиатори.

Как търсите обратна връзка за вече направения превод?

Изпращам преводите си на по-опитни от мен преводачи и искам тяхното мнение. Понякога публикувам преводи без да искам чуждо мнение и оценка. Обикновено читателите сами се обаждат и ми благодарят. Беше ми изключително приятно, когато преведох и публикувах в „Литературен клуб“ няколко стихотворения от вече покойния словашки поет Милан Руфус и един от добрите български издатели и преводачи Мартин Христов (изда-

телство „Ерго“) ми написа писмо, че преводът му е харесал и би искал да издаде някой съвременен словашки автор в мой превод. По този начин се появи на бял свят и преводът на романа „Светият демон“ на словашки автор, живеещ в Мадрид – Петер Били.

Какво отличава списание „Панорама“ от другите списания за преводна литература в България?

Списание „Панорама“ е печатен орган на Съюза на преводачите в България. Като такава, то популяризира световната литература в превод на български език. Мисля, че то е строго специализирано само върху преводи и критика на превода, докато останалите литературни издания в България публикуват освен преводи, и литературна критика, рецензии и др.

Как се променяше списанието през годините? Как виждате бъдещето на списанието?

Не мога да твърдя, че познавам всички броеве на списание „Панорама“. Наскоро ми попаднаха броеве от 1980 година в архива на Народната библиотека в София. Бях приятно изненадана от разнообразието на рубриките.

Бих казала, че рубриката „Хроника на СПБ“ е изключително симпатична. Тя

отсъства в броевете на „Панорама“ от последните години. Но е информативна и изчерпателна по отношение на събитията в СПБ през определен период от време. Не бях обаче особено впечатлена от „Антологията Ленин“, която присъства във всеки един от броевете на 80-те години. Стихове за Ленин на великолепни автори от цял свят и то в добри преводи!!! Това ми изглеждаше като някакъв комикс, който не успявам да разбера, но го няма вече в броевете от последните години. Друга промяна има в редакционния екип, което е нормално. В броевете от последните години са променени някои имена на рубрики (рубриката от 80-те години „Библиографски вести“ е преобразувана в „Клуб Пикуик“ и др.), но мога да обобща, че списанието е било и е изключително всеобхватно в публикуването на преводи на значими автори от цял свят и произведения от разнообразни жанрове – поезия, проза, есеистика, писма и др. Наистина – без „Панорама“ в миналото и днес бихме могли трудно да си представим световната литература на български език! Много бих искала още дълго време да държим в ръцете си списание „Панорама“.

Валентина Мирчева

ДИМАНА ИВАНОВА

е родена през 1979 г. във Варна. През 2003 г. се дипломира в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ като магистър-филолог с две специалности – славянска филология с профил чешки език и литература и френска филология. Два пъти е носител на наградата за млади чешки преводачи от конкурса „По стъпките на Григор Ленков“, организиран от Чешкия център в София – през 2002 г. за превод на разказа „Калокагатия“ на Франтишек Гелнер и през 2006 г. за превод на поезия на Катержина Рудченкова, Луиза Новакова, Радек Малий и Радек Фридрих. Автор е на множество преводи в литературния печат и на превода на книгите „Светият демон“ („Ерго“, 2011) на Петер Били от словашки език и „Една дълга нощ в Бискупов“ („Жанет-45“, 2011) на Тереза Рийдълбахова от чешки език. През 2006 г. е приета за редовен докторант по сравнително литературознание на Института по компаративистика към катедрата по чешка литература и теория на литературата на Философския факултет на Карловия университет в Прага. През 2008 г. спечелва конкурс към Института по славистика „Ян Станислав“ на Словашката академия на науките в Братислава за чуждестранен докторантски проект. Автор е на редица статии и изследвания в областта на сравнителното литературознание на български и чешки език. Редовен сътрудник е на чешкото електронно списание www.iliteratura.cz в рубриката за български книги и е член на редакционната колегия на списание „Българи“ в Прага. Има публикувани стихове във вестниците „Литературен вестник“, „Словото днес“, списанията „Знаци“, „Страница“, „Море“ и електронните издания „Литклуб“ и „Публик Републик“. Участва в поетичната антология „Лирика 2011“. Нейни стихове са преведени и публикувани на английски език. Доктор по сравнително литературознание на Карловия университет в Прага след успешна защита на дисертационна работа през 2011 г.

Балканският регион

в навечерието на Първата световна война през погледа на Владимир Сис

Чешкият журналист Владимир Сис свързва живота си с България по време на Балканските войни не само професионално, в качеството си на военен кореспондент на „Народни листи“, но и емоционално, подкрепяйки българската национална кауза. След войните той остава в България, където спечелва симпатиите на тамошната интелигенция. Същевременно чешкият журналист продължава научните си изследвания върху старославянски и старогръцки ръкописи в манастирите на Света гора в качеството си на научен сътрудник в Лайпцигския университет. През пролетта на 1914 г. Владимир Сис се среща със сестра си Милослава (също журналистка в „Народни листи“) в Лайпциг. Тя му дава идеята да напише книга за обстановката на Балканите след Втората балканска война. Така се „ражда“ книгата „Новият Балкан“, чийто български превод предстои да излезе.

Заминаване на 18 полк за фронта, 1912 г.

Почти неизвестен факт е, че при отпечатването на книгата Владимир Сис не включва в нея последната глава „Няколко думи за бъдещето на Новия Балкан“ заради прокараните там идеи, които, макар и непряко, са насочени срещу държавните интереси на Австро-Унгария. Със съдействието на сестрата Милослава тази глава е публикувана през юли 1914 г. в приложението на едно от регионалните издания на младочешката партия. Именно в тази глава се съдържа лейтмотивът на книгата – в нея чешкият журналист предупреждава за опасността от избухване на нова война и посочва пътищата за предотвратяването ѝ.

Владимир Сис започва с тъжната констатация, че още от античността Балканите са арена на постоянни конфликти, които продължават и до днес. Балканската война между четирите балкански държави от една страна, и Турция от друга, трябваше да

е последната, отбелязва чешкият журналист. Тази възможност е пропиляна, тъй като сърбите не получават онази част от Албания, „която им осигуряваше излаз на Адриатическо море“. Според Владимир Сис, ако бяха

присъединили тези земи, сърбите „не биха и помислили да поискат като компенсация“ територия „за сметка на друга държава“ и Македония можеше да стане част от България. На свой ред гърците „биха се задоволили“ със Солун и „гръцките части на Югозападна Македония“. При това положение, констатира чешкият журналист, щеше да настъпи траен мир, в Македония щеше да цари спокойствие и ред. Вместо това, „виждаме една нерадостна картина“ – нито една държава не е удовлетворена. Тук чешкият кореспондент на „Народни листи“ задава реторичния въпрос: Това положение гарантира ли продължителен мир? Напротив, очаква се избухването на война, защото и мирът съдържа в себе си зародиша на нови войни. Съюзничките, водени от лозунга „Мачкай колкото се може повече“, се нахвърлиха върху беззащитната България, за да я „оберат“.

На следващо място Владимир Сис насочва своите критики към балканските държави, тъй като са позволили лекомислено разпадането на създания от тях Балкански съюз: „Балканските народи, които удивиха света със своята смелост и геройство, се оказаха неспособни да си поделят военните придобивки.“ По-лошо – „те отново грабнаха оръжието и го обърнаха един срещу друг“. Резултатът е печално известен – докато първата балканска война ги покори със слава, втората ги компрометира.

В резултат на това политическата обстановка на Балканите коренно се променя – „оформиха се нови коалиции“. Според Владимир Сис чешкото общество се вълнува най-вече каква посока ще вземат отношенията между българи и сърби. Разумът подсказва, отбелязва чешкият журналист, двете държави не само да забравят, но и да „поправят извършеното зло“. Грижата за бъдещето диктува необходимостта отново да си подадат ръце. Вярно, в близко бъдеще подобен съюз е по-скоро нереалистичен заради пролятата невинна кръв в Македония, която не може да бъде забравена. Затова главното условие за сключване на подобен съюз е сърбите да направят „доброволни отстъпки в Македония“ в полза на България, а именно, да ѝ върнат „най-българските македонски земи“, т. е. Македония до левия бряг на р. Вардар. Тази „славянска коалиция“ трябва да вземе в свои ръце съдби-

ните на Балканския полуостров и да неутрализира румъно-гръцкия съюз. Прокарвайки своето виждане за бъдещето на региона, чешкият журналист се ръководи от максимата: „Балканите – на славяните“.

Най-острите си нападки Владимир Сис отправя срещу гърци и румънци. Според него именно Гърция представява най-сериозната заплаха за Турция заради своите амбиции да завладее Цариград. Сърбия няма други териториални претенции към Турция, а България няма да пролива повече кръв за Тракия. От своя страна Турция в геополитическо отношение вече „си е изпяла песента“ и в крайна сметка ще бъде принудена да се „капсулира“ териториално в Мала Азия. Чешкият журналист смята, че единственият възможен вариант за турците е да се

съюзят с българите (Парадоксално, но факт – само една година по-късно българският премиер В. Радославов ще възприеме такава политика спрямо загиващата Османска империя). Според Владимир Сис другият естествен съюзник на българите са албанците. Те имат основателна причина да се обърнат срещу гърците – на гръцка територия живеят хиляди техни сънародници, застрашени от асимилация. В своето изложение чешкият кореспондент на няколко пъти подхваща деликатната тема за Македония. Той с горчивина отбелязва: „Дълбоко се заблуждава всеки, който вярва, че македонският въпрос е отпаднал от „дневния ред“ на международната дипломатия.“ Окончателното му решение само е отложено и той отново ще стане актуален. Гласът на тамошното

население не може да бъде заглушено от заплашителното дрънчене на оръжие, предупреждава Вл. Сис. „Не е възможно народи, изостанали в своето духовно развитие, да заглушат стремежа към свобода на по-развити и напреднали от тях народи“, завършва кореспондентът на „Народни листи“. В този дух е и неговата равносметка: „Слънцето на мира все още не се е показало; то ще изгрее, когато заблести слънцето на свободата.“ Затова в края на главата Владимир Сис задава въпроса: „Ами Македония?“ „Какво ще стане с Македония?“ „Македония трябва да принадлежи на този, който има право да я владее“, отговаря той.

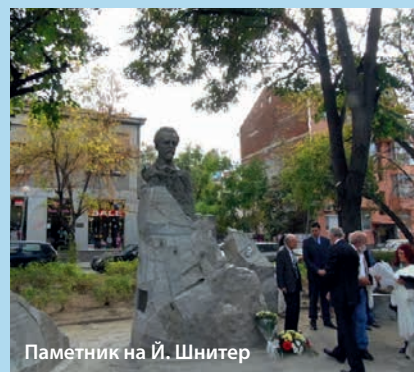
д-р Красимира Мархалева
(по материали от чешкия печат)

Паметник на арх. Йосиф Шнитер

беше открит на 22 октомври в Пловдив в градинката на площад „Независимост“ от кмета на града Иван Тотев. Скулптурата е дело на Цвятко Сиромашки. Откриването на паметника е по случай сто и шестдесетата годишнина от рождението на Йосиф Шнитер.

Чехът Йосиф Шнитер има голям принос в създаването на първия модерен регулационен план на града. Шнитер е назначен за главен инженер и началник на техническата служба на Община Пловдив през 1878 г.

На тържественото откриване на паметника присъстваха внучката на Йосиф Шнитер доц. Мария Шнитер, декан на Историческия факултет в Пловдивския университет, официални лица, общественици, граждани. Сред най-известните сгради, проектирани и построени от него, са Девичкото училище (сега Националната художествена галерия), църквите „Свети Георги Победоносец“ и „Св. св. Кирил и Методий“. Шнитер е проектирал и камбанарията на църквата „Св. Богородица“. Йосиф Шнитер е удостоен посмъртно със званието „Почетен гражданин на Пловдив“ през 2006 година.

Паметник на Й. Шнитер

Филми за чешки архитекти

Архитектът и телевизионен водещ Давид Вавра и режисьорът Радован Липус представиха в Дома на киното в София през октомври документалните филма „Семейство Прошек“ и „Адолф Вацлав Коларж“. Техният проект „Забележителни следи“ проследява историята на чешки архитекти и съдбата на обектите им в чужбина. В Пловдив Вавра и Липус показаха епизодите „Йозеф Вацлав Шнитер“ и „През Шипка до Варна“.

Братята Шкорпил

В България екипът направи четири серии: за братя Прошек, построили Орлов и Лъвов мост, Варненското пристанище, основали дружество „Славянска беседа“ и Българското инженерно-строително дружество, създали първата бирена фабрика и първата печатница в София; за Либор Байер – автор на първия градоустройствен план на Стара Загора; за Адолф Вацлав Коларж – първи главен архитект и автор на първия градоустройствен план на столицата София; за Йозеф Шнитер – архитект, инженер и геодезист, автор на първия модерен регулационен план на Пловдив.

Четвърта национална среща на бохемистите

Доц. д-р В. Пенчев, М. Немцова, В. Мюлерова, Я. Плахи

На 18 и 19 октомври в Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград се състоя четвъртата традиционна среща на бохемистите в България. Благоевград беше отново домакин на събитието след първата среща през 2006 г. В нея взеха участие студенти и преподаватели бохемисти от Софийския университет „Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и домакините от Югозападния университет. Гости на научната сесия бяха още бохемисти от Българската академия на науките, както и членове на сдружението на българските бохемисти – Бохемия клуб.

Основна ос на събитието беше организираният филологически семинар. На него студентите и докторантите бохемисти представиха свои научни разработки в областта на чешкото литературознание и езикознание. В литературоведската секция бяха представени интересни доклади, занимаващи се с творчеството на Карел Хинек Маха, Карел Чапек, Егон Хостовски, Иржи Кратохвил, Даниела Ходрова и Михал Айваз. Докладите бяха подредени в програмата според периодиката и разглеждаха чешката литература в контекста на западноевропейската литература и постмодернизма. Разработките на Ана Маринска, Мария Чорбаджиева, Дивна Дойчева, Тиха Георгиева и др. предизвикаха разгорещена дискусия между студенти, докторанти и преподаватели на трите университета. В обсъждането се включиха още специалистите по чешка литература доц. Анжелина Пенчева, д-р Добри Григоров, д-р Ани Бурова, д-р Славя Димитрова. На езиковедските заседания бяха

представени множество доклади в сферата на сравнителната фразеология и лексикология, глаголната и именната морфология. Редът на изнасянето на лингвистичните доклади също не беше случаен. Разпределянето им в секции беше на тематичен принцип. За някои от студентите това беше първи опит за научна изява. Всяка една разработка на авторите Силвия Узунска, Александра Савова, Диляна Иванчева, Катрин Костова, Лиляна Кузманова, Ива Кастилова, Габриела Лазарова, Цветелина Попова, Жанета Златева, Лилия Тодорова, Крисимира Сидерова и т. н. бе удостоена със задълбочена дискусия, а авторът – с полезни съвети от специалисти в различните области на чешкото и славянското езикознание: доц. Маргарита Младенова, доц. Валентин Гешев, д-р Михаела Кузмова, д-р Христина Дейкова, д-р Цветанка Аврамова, д-р Борислав Борисов и др. Освен филологическия семинар, в програмата на четвъртата традиционна среща на бохемистите се проведе и преводачески семинар под надслов *Strasti a slasti překladaatele*. Семинарът привлече студентите, изкушени от предизвикателствата на художествения превод, да изпробват знанията и уменията си при превод на два предварително зададени разказа. Водещ на семинара бе доц. Анжелина Пенчева, която бе избрала разказите „Сено“ и „Балкан“ на Ян Балабан. В семинара също се включиха студенти от трите университета. Акценти бяха поставени на най-трудните моменти от превода на двата текста. Доцент Пенчева набелязваше пунктовете, по които студентите дискутираха и при които бяха срещнали най-големи затруднения. Те коментираха избори-

те си, като се аргументираха защо са избрали именно този подход. Най-голяма трудност бяха срещнали при превода на чешки реалии и думи, придобиващи ново значение в говоримия език. Отношение по дискутираните въпроси вземаха не само студентите, но и преподавателите, за да може заедно да стигнат до най-подходящия преводен еквивалент. Семинарът остана с „отворен край“, тъй като доцент Пенчева постави още едно предизвикателство пред младите преводачи, а именно още един разказ на Балабан – „Пилотът“.

Изключително приятна част от срещата на бохемистите бе и организираният коктейл в университетската база Бачиново, където в неформална обстановка, на чаша вино или бира, студентите и преподавателите бохемисти продължиха своите дискусии и споделиха впечатленията си от филологическия и преводачески семинар.

КРЪГЛА МАСА С УЧАСТИЕТО НА МИРОСЛАВА НЕМЦОВА

На втория ден участниците в срещата, освен в продължилния филологически семинар, участваха и в кръгла маса с участието на Мирослава Немцова, председател на Камарата на депутатите на Парламента на Чешката република и народните представители Ян Бабор, Вацлав Хорачек, Павел Ковачик, Яна Драстихова, Ярослав Плахи, както и посланикът на Чешката република в България Павел Вацек и Томаш Хробак – трети секретар в Чешкото посолство. На кръглата маса бе представена историята на българската бохемистика в трите университета, а също така бяха обсъдени важни моменти в чешко-българските взаимоотношения в съвременната епоха.

Така четвъртата бохемистична среща завърши с обещанието традицията да бъде поддържана и занапред. Студентите и преподавателите от Софийския, Пловдивския и Югозападния университет си обещаха да се срещнат отново през 2014 година в Пловдив.

**Дора Солакова,
Христина Бисеринска**

Ориент Експрес

Няколко дни преди Елън да посрещне нийоркското си гадже в София, с нея седяхме на циментовите останки от оградата на гарата в Пирот, Югославия. Хапвахме пилешки бутчета и се целувахме, а хората ни гледаха. Имаше доста хора. Повечето български куфарни търговци от пазара в Пирот. Всички чакахме влака от Будапеща за Истанбул. Да ни върне в България. Но той не идваше. Никакъв го нямаше. Но беше топъл октомврийски следобед.

– Хайде да отворим виното – рекох аз.

– Чудесна идея – съгласи се Елън. – Но ти го отвори.

– Не мога без тирбушон.

– Просто натискаш тапата с пръст.

– Х-м – изръмжах.

И се заех с отварянето.

Оказа се проста работа.

После отпих и го похвалих.

И Елън направи същото. И пак се зацелувахме.

Влакът дойде и ние се качихме в него. Тръгнахме из коридорите на вагоните.

Те бяха празни, но спални,

и във всеки имаше по един тип с корем и униформа,

който ни казваше да продължаваме. Нататък. Така и правехме. Аз мъкнех торбата с остатъците от храната, пуловера на Елън и бутилката вино, от която си отпихах. А тя – чантата си и книгата си за Югославия, която така и не беше разтворила.

Стигнахме обикновените вагони и двама кондуктори – сърби. Бяха снажни и мургави.

Те провериха билетите ни.

– Това вино ли е? – попита единият.

– Да – рекох. – Българско.

– Имаш вино, па не даваш – засмяха се те.

Дадох им и те отпиха. Погледнаха етикета.

– Добро ли е? – попитах.

– Добро е – кимнаха те. – Какво е?

– Каберне совиньон – отговорих гордо.

– Хвала – пак се засмяха те. Още по-дружелюбно. И изчезнаха, а ние с Елън продължихме да търсим места, като й превеждах разговора със сърбите, а тя се впечатляваше. Намерихме свободно купе и се настанихме. Поцелувахме се, пихме вино и обсъдихме

възможността да се чукаме във влака, а после излязохме в коридора. Дойде единият от кондукторите, на когото бях дал вино. Пак му дадох и си поговорихме за Елън, за днешното вдигане на ембаргото на ООН за Югославия, за вина и накрая той ме покани да пътувам на 14 октомври безплатно през Югославия. Щял да бъде на работа. После си отиде,

въпреки че хич не му се искаше и с Елън останахме сами.
 – Пикникът ни свърши – рече тя, докато гледаше залеза. – Прекарахме един час в Сърбия и пак се връщаме в София. Вече изпитвам носталгия. А ти?
 – Всъщност тези земи тук някога са били български – казах ѝ аз. – И още са населени от българи.
 – Националист – засмя се тя.
 – Всички европейци сме такива.
 – За нас, американците, това е много странно. Но добре, че дойде с мен. Не знам какво щях да правя сама.
 – И аз не знам.
 – Щях да скучая. Но сега не ни е скучно, нали?
 Засмяхме се.
 – И все пак намирам ситуацията за абсурдна. Да напуснем България, защото нямам право да прекарам

повече от един месец там, да дойда в Сърбия за един час, да се върна обратно в България. Не мислиш ли?
 – Светът е абсурден.
 – Светът и границите. Винаги съм мразила границите. Те са нещо толкова абсурдно.
 Стигнахме гара „Димитровград“ и влакът спря за проверка.
 Не след дълго довтасаха митничарите.
 – Пак ли сте вие? – засмя ни се петдесетгодишният шишко, който ни беше проверил преди няколко часа на излизане от България.
 Отвърнахме, че сме.
 След него минаха и другите, и пак останахме сами. Пак започнахме да се целуваме в купето. Прави до прозореца.
 По едно време забелязах, че двама сръбски полицаи ни гледат от пе-

рона. Но се правеха, че си говорят. Продължих да целувам Елън, но я дръпнах по-навътре от прозореца. Обаче след малко полицаите се придвижиха малко по-напред като спряха на удобно за наблюдаване място. Така, че пак ни виждаха. И пак се правеха, че си говорят. Стори ми се глупаво да се крием и продължих да целувам Елън, като се опитвах да не мисля за тях. След малко видях как към двамата се присъедини войник с автомат. Тримата все се правеха, че си говорят, а всъщност ни гледаха. Даже се и усмихваха. Обърнах се на другата страна, а след малко – пак към тримата на перона.
 Те вече не се криеха. Не се правеха, че не ни гледат. Просто гледаха. Някак жадно.
 Като запленени.

Семейни грижи

Минаваше дванайсет и половина и операторът Димитър Монов продължаваше да си говори с една от монтажистките в коридора пред студиото на Нова телевизия. Отидох при него и му казах:
 – Мисля, че закъсняваме.
 – Стига си се панирал – отвърна той.
 – Нали виждаш, че съм готов и чакам шофора?
 Огледах се и видях, че шофортът обяснява нещо на двама асистент-оператори.
 – Хайде да тръгваме – казах му аз.
 – Готови ли сте? – попита той, недоволен че го бях прекъснал на средата на изречението. – Митко каза, че чакаме още някого.
 Ставаше дума за Димитър Монов.
 – Чакаме – дръжки! – ядосах се. – Явор Цаков поръча да сме точни за пресконференцията, а и преди това трябва да се отбием до централния офис, за да вземем някакви рекламни материали за „СИК“. Лично Явор поръча. Страхувам се, че ще закъснеем и...
 – Хубаво, де – прекъсна ме шофортът. Още не му бях научил името. – Хайде да тръгваме.
 От горния етаж слезе Мими. Беше дежурен редактор.

– Още ли не сте тръгнали? – учуди се тя.
 – Всички се бавят и си прехвърлят топката един на друг – оплаках се аз.
 – Ще ги размажа! – стисна зъби тя и отиде при Димитър Монов. Каза му нещо. Той отвърна „Ами аз съм готов“ и ме погледна с омраза. Аз вече го гледах по същия начин. Все пак докато отиде да си вземе камерата, лампа и статив, минаха още поне пет минути, после пък чакахме шофора и когато тръгнахме, вече беше един без петнайсет. А пресконференцията започваше в един.
 – Първо ще минем през централния офис – казах на шофьора. – И разбира се, ще закъснеем.
 – Няма време да минаваме оттам, защото трябва да се връщам с колата веднага – сопна се той.
 – Мамка му! Това е нареждане на генералния директор!
 – Я не дръж такъв тон! – обади се отзад Димитър Монов.
 – Какво му е на тона? – с разтреперен глас попитах. – Първо се бавите цели двайсет минути, после отказвате да ме закарате до централния офис, а когато се възмуствам, се правите на благородни девици...
 – Продължаваш да ми държиш тон! –

пак се обади Монов.
 Това вече ме вбеси.
 – Мисля, че вече обясних, че това, което казвам, не е лично, а е в интерес на работата. Доколкото разбрах, сме се събрали да вършим работа, а не сме тръгнали на парти, нали? Шофортът и операторът се умълчаха. Колата зави край хотел „Хемус“ към НДК. После Монов каза с променен глас:
 – Я не се панирай толкова! Понякога сме имали случаи да падат заявки. Когато няма камера или кола, или закъсняват...
 – Днес имаше и камера, и кола, но вие сто часа си бърбите и ако се издъним, ще е по ваша вина – казах аз. Самият аз вече не се траех и това още повече ме изнервяше.
 Малко преди да слезем пред агенция „Балкан“, казах на шофора да спре. Тръснах вратата и се затичах по „Кърниградска“ към централния офис на „Света Неделя“. Когато стигнах там, потърсих секретарката на Явор Цаков, която ми даде заръчаните от него рекламни материали. И пак тичешком се върнах в агенцията. Пресконференцията още не беше започнала. Видях Марин Маринов от нашата телевизия. Разказах му за

случката с оператора.

– Забравих да ти кажа, че операторите са големи мърлячи. Затова не им обръщай внимание. Просто няма смисъл да се караш с тях – обясни ми той.

– Монов ме побърква – казах аз.

– Един от тях вече си замина – злорадо каза Марин. – Но все пак по-добре си трай.

– Мамка им! – изръмжах.

Доиде Димитър Монов и с подмазвачески глас ми каза:

– Запазил съм ти място на първия ред.

– Чудесно – отвърнах. Зачудих се дали да не му го върна, като на свой ред лицемерно му се извиня. Но не го направих. Отидох на запазеното място.

Залата беше пълна до козирката. Огледах се и видях, че на две маси до вратата има пастички, напитки и чаши, а всички журналисти държат рекламни материали на „СИК“.

Също като тази, в моята ръка, заради която бях тичал оттук до Централния офис и обратно.

Зачудих се какво имам в главата си.

Започнаха да влизат застрахователите. „СИК“ беше застрахователна компания. Операторът ме гледаше в очакване да му кажа кога да снима. Направих му знак.

Пресконференцията започна.

Беше по случай една година от създаването на „СИК“. После започнаха въпросите. Не, „СИК“ няма нищо общо с вестникарската война. Нищо общо с битите борци от „ВИС 2“. „СИК“ е почтено дружество. „СИК“ просто се управлява от компетентни хора, затова за една година от създаването си е увеличило с двайсет пъти капитала си. Доповръща ми се. Накрая накарах Монов да снима бодигардовете.

До един имаха вид на убийци. Смятах да пусна официозен текст, а за покритие да показвам мутрите им.

– Не, няма да ги снимам – поклати глава Монов. – Това ще бъде компромат спрямо „СИК“. Не искам да пострадам.

Голям мъж, няма що!

– Те са дошли на пресконференцията, за да бъдат снимани – ядосах се аз. Но гледах да не говоря високо. Бяхме заобиколени с бан-

дители от всички страни. – От какво те е страх?

– Патил съм от такива – рече той.

– Хайде! – започнах тихо да го увещавам. – Аз поемам отговорността. Снимай ги! Ето, она там! С мобифона. Хайде!

Посочих му с поглед един главорез с бръсната глава и розови белези по лицето. Част от носа му го нямаше. Той стоеше мълчаливо отстрани и сякаш дебнеше нещо. Великолепен екземпляр.

– А-а, само този не! – поклати глава Монов. – Ти да не си луд!

Той ме огледа със съжаление.

Подивях!

– Ако откажеш да ги снимаш, още днес ще отида при Явор Цаков – заплаших го аз. – Писна ми от теб, ако искаш да знаеш! Първо ми закъсняваш...

– Добре, де. Ще го снимам – с престорено отегчен тон Монов въздъхна и започна да наглася камерата си. Разбира се, докато свърши, мутрата се обърна и излезе. Може би разбра, че ще я снимат. Кой знае. Тръгнах веднага след него, като извиках на Монов да дойде с мен. Но той не дойде. Мутрата се качи в едно черно БМВ и отпращи.

Върнах се разочарован обратно, като добре се накарах на Монов.

– Имам семейство – оправда се той след това.

Замислих се за миг.

И аз имах.

Стефан Кисъов

(Публикуваните разкази са от сборника „Нощта на удавниците“, който предстои да излезе в изд. „Безсмъртни мисли“)

Прага завинаги

Да, Прага завинаги! Искан ми се всичките си дни, които имам пред себе си, да изживея в този град, с който ме свързва взаимна любов и в който живея човешки и щастливо. Оттук да ме изпратят към отвъдното с чешки ритуал пражките ми приятели – българи, чехи, руснаци, да ме кремират и близките ми да отнесат пепелта ми в Поморие – половината да разпилеят край Яворовите скали, морския бряг на детството ми, а другата половина с урната да положат в краката на баща ми. Такова е желанието ми, но не ме корете, нямам намерение да бързам, не се бъркам в божиите работи, дано съм жив и здрав още дълги години за радост на тези, които ме обичат и на които съм нужен.

Замъкът в Троя

В ПРАГА СМЕ СИ УДОМА

Не съм нихилист, нито пък родоотстъпник. Напротив, дори и далеч от родината, аз продължавам да съм й полезен, но изтръпвам при мисълта, че трябва да се завърна в България. Не мога да си представя как бихме могли да преживяваме с Татяна с двете си мизерни пенсии. Обичам райското кътче на Балканите, но днешната държава България ме гнети. Когато я посещаваме веднъж в годината, се чувстваме там като туристи, които се радват май единствено на по-ниските цени и на това, че разбират езика. Общуваме най-вече с приятелите си и се опитваме да подминаваме нещата, които ни дразнят. Когато си тръгваме, и двамата с Татяна си казваме: „Колко е хубаво, че си отиваме у дома“.

Да, в Прага сме си у дома! След всяко отсъствие с такова удоволствие се завръщаме в малкото си апартаментче! Положителните емоции неволно идват от подсъзнателното, неизбежно

сравнение как сме живели в родината си и как живеем сега в тази вече не чужда страна. След панелната ни клетка в жилищния комплекс с ниски тавани (където щеш не щеш чуваш под теб и над теб кой с кого се кара), сега живеем в дом с дебели стени и високи тавани. Макар и малко по размер, жилището не ни лишава от обем заради височината си от три метра и половина! Сградата е архитектурен паметник. Тя е на сто години, стил сецесион, с плочкови мозайки по коридорите и широко стълбище. Намира се в квартал Нусле, недалеч от Вишеhrad. Край нашата улица тече потокът Ботич, а зад него е паркът „Фолиманка“.

ПРЕКРАСНИ РАЗХОДКИ В ЗЛАТНА ПРАГА

На Вишеhrad се качваме обикновено през топлите дни привечер. След насладата от изгледите към Храдчани и Смихов, към виещата се Вълтава под нас, импозантните скулптури на

Мисълбек по героите на Ирасковите „Старинни чешки предания“, камбанната песен на „Св. св. Петър и Павел“, завършваме разходката си с чаша бира в открита бирария с изглед към Нуселския мост и телевизионната кула на Жишков. Апропо, знаете ли прякорите на най-високата, цели 217 м., кула в Чехия? Единият е „Американският пръст“ заради стърчащия ѝ вид, а другият заради това, че е построена в началото на 90-години – „Последната ерекция на комунизма“.

Разходките ни из Винохради са по всяко време – и зиме, и лете. Изкачваме Нуселските стълби и тръгваме наслуки по улиците. Избираме си две посоки – или към „Хавличкови сади“, или към „Ригрови сади“. Насладяваме се най-вече на фасадите на сградите. Повечето от тях са от края на 19 или началото на 20 век и предимно в любимия ми пражки стил – сецесион. Ако и на вас той ви е слабост, горещо ви препоръчвам да минете по улиците между „Иржишо з Подебрад“ и „Ригрови сади“. Това са „На Швиханце“, „Кърконошска“, „Манесова“ и „Полска“. Там, повярвайте ми, ще видите много хубави сгради, като някои от тях са по-красиви и от всеизвестните домове в „Парижска“.

А ако не се разхождате през зимата, ще се радвате на цветята и зеленината на споменатия парк, можете да завършите разходката си така, както обичам да го правя аз – на чаша бира в огромна бирария-градина под вековни дървета. И още нещо много приятно – няма да срещнете туристи с фотоапарати, атмосферата си е чисто пражка – както си я спомням от миналия век.

Напролет и в ранното лято обичаме да се разхождаме из покрайнините на Прага. Разтваряме картата на любимия

град, гледаме къде в перифериите му има зелени петна и тръгваме. Така се запознаваме с нови негови кътчета и все повече го обикваме. С метро, трамвай, автобуси, докато решим къде да слезем и откъде да продължим пеша. Опитайте, много е романтично и изпълнено с изненади. И да не забравим – за финал пак бира в избрана наслуки кръчма.

БИРЕНИ ТУРОВЕ

Та нали кехлибареното питие е един от най-силните магнити на магическия град за много хора. Затова и най-обичам „бирените турове“ из него, които предлагам на приятелите си и на нашенци, които след тях по правило се обявяват за мои приятели. Още един от подаръците, които ми поднася любимият град. Прага ми дарява неща, които в родината никога нямаше да ми се случат. Ще напомня, че от нея тръгнаха дългогодишните ми пътувания към гръцките острови, а тази година тя ми предостави и друго силно преживяване – да съпровождам неколяма чешка група до Москва и Санкт Петербург!

Но да се върнем към подхванатите бирени турове и един друг мой подарък от любимия град, за който още не е ставало дума. Обещал съм и от години помагам на Българския културен институт с екскурзоводските си услуги за видни техни гости. Чрез този си жест се запознах и сблизих с ярки представители на българската култура. Ще спомена само някои от тях – народната певица Надка Караджова (светла и памет!), гранддамата на българската естрада – очарователната Йорданка Христова, един от най-изтъкнатите ни журналисти – страхотният Тома Томов. Как протича споменатият „бирен тур“ ли? Тръгваме от Страховския манастир, откъдето има прекрасен изглед и стават прекрасни снимки. След Лорета се посещава кръчмата „У Чернехо вола“ – там се пие черен или светъл „Козел“ и се хапват пържени и печени филийки със синьо сирене. След Пражкия храм и „Свети Вит“ се пие кафе преди да се спуснем надолу към „Нерудова“. В нейния долен край е кръчмата „У Коцоура“, където се пие нефилтрирано, живо пиво „Бернард“. В „Кармелитска“, преди да се види Пражкия младенец, т.нар. Бамбино ди Прага в „Ил Балконе“ се пие черен или

светъл „Старопрамен“, а в Старе Место за финал в „Михалска“, в кръчмата „Лири“ – най-прочутото чешко пиво – пилзенското. При възможност не пропускам и „У Златехо Тигра“, най-вече заради обожавания Храбал. Естествено, през цялото време не спирам да приказвам и разказвам, и не само за историите и паметниците на чешката столица, а и за какво ли още не.

ПРАЖКИТЕ ТРАНСПОРТНИ СРЕДСТВА

Искам да се върна към пражките транспортни средства, които споменах, и които също спадат към нашите удоволствия с Татяна. Неволно пак сравнявам с мъките, които съм изпитвал, за да отида на работа с автобус в Пловдив или пък как с часове се придвижваме от дома на приятелите си в София до центъра. А в Прага? Най-напред разписанията. Има ги по всички спирки и от тях знаеш как се движи въпросният трамвай или автобус. И на минутата идва! Да оставим настрана и вида на превозните средства. Особен лукс за нас, надхвърлилиите 65-годишна възраст: срещу 120 крони си извадихме карти, с които ще пътуваме по цялата пражка транспортна мрежа, а като станем на 70 години ще пътуваме безплатно. И един друг лукс – в пражките трамваи повечето млади хора ни отстъпват местата си да седнем. Когато за първи път в Прага млада девойка ми предложи мястото си, нещо ме жегна. Десетки години бях свикнал чехките да ме възприемат по друг начин, да проявяват друг интерес към мен. Какво е значи това сега? Ами че съм остарял, какво друго! А аз все още се мисля за млад и левент. Ха-ха!

И още една усмивка, за финал. Тъй като вече с Татяна от години сме се сраснали с Прага и Чехия, почти сме се изгубили сред чехите. А аз покрай образованието си и приличния си чешки език често минавам и за един от

тях. По-точно казано не за чех, а за моравак. Досещате се откъде и защо – от Острава заради преглъщаните дължини.

Но пък да ме бъркат заради външния ми вид? Всъщност и това се е случвало, но все са ме вземали за някакъв южняк. Ама чак толкоз ли съм мургав, че да напомням и циганин? Веднъж обаче в Прага и това ми се случи! Не съм расист, но не обичам думата ром и не виждам с какво тя променя циганите. За мен думата циганин си има повествователен, артистичен колорит. Има я и в нашата, и в чешката, и в руската и в коя ли не литература. Така де, как ви звучи „ромски барон“ или „ромка една“, а?

Бе в началото на екскурзоводската ми кариера. За първи път щях да водя семейство руснаци до Кутна Хора. Бях подранил, хотелът бе близо до гара „Масарик“ и там някъде край спирката на трамвая бях седнал на една пейка, запалил цигара и четях книжле за споменатия исторически град. По едно време ме приближава циганка на неопрделена възраст, орфана, беззъба и ми иска цигара.

– Нямам – отвръщам аз, – тая ми беше последната.

– Последната, пинтийо! И к'во ми се правиш, че не си от нашите? Като си пуснал брада и килнал туй кепе, мислиш че си се скрил ли! Пфу! – плю встрани тя и си тръгна сърдита. Лелеее, какво доживях, да ме вземат и за циганин! Не се съдържах и пригнах от смях. Дълго и с кеф си се смях. Така де, какво пък толкоз, нека съм и циганин. Циганин, циганин, ама пражки, не сливенски!

Та така...

Васил Самоковлиев

Валдщейнската градина

ХУДОЖНИКЪТ ОТ БЪЛГАРСКИ ПРОИЗХОД ХРИСТО ЯВАШЕВ УЧРЕДИ НАГРАДАТА „КРИСТО И ЖАН-КЛОД“ В АБУ ДАБИ.

Тя носи името на 77-годишния творец и на покойната му съпруга. Кристо обяви, че наградата може да бъде присъдена на всеки, който в момента учи в университет, както и на хора, които са завършили през последните пет години, съобщава в „Нешънъл“ от ОАЕ. Наградата ще включва и парична премия от 5000 долара.

КАРОЛИН КРИСТОВ-БАКАРДЖИЕВ БЕ ОБЯВЕНА ЗА НАЙ-ВЛИЯТЕЛНАТА ЖЕНА В СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО.

Тя е първата жена, оглавява класацията на 100-те най-влиятелни личности на списание „Арт ревью“ в 11-годишната му история, съобщи „Ройтерс“. Крестов-Бакарджиев спечели това признание за работата си като куратор на „Documenta 13“ в Касел, Германия. Около 860 000 души са посетили „Documenta 13“, разпръсната в парковете на града, галериите, кината и железопътната гара. Каролин Крестова-Бакарджиева е родена през 1957 г. в Ню Джърси в семейството на български емигрант лекар и италианска археоложка, съобщава БГНЕС. Тя завършва история на изкуството и литература в Университета в град Пиза през 1981 г. Понастоящем е главен куратор в Музея за съвременно изкуство Castello di Rivoli в Торино.

ВЕЛИНГРАДСКА УЧИТЕЛКА ЛЮДМИЛА РИЖУК БЕШЕ ОПРЕДЕЛЕНА ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛ НА ГОДИНАТА ЗА ЦЯЛА ЕВРОПА.

Людмила Рижук спечели наградата на „Джуниър Ачийвмънт“ (JA) по програмата „Предприятие без граници“, която насърчава създаването на ученически компании. Рижук е първата българска учителка, която печели високото отличие. Тя успя да се пребори с конкуренцията на 42-ма преподаватели от цяла Европа. Миналата година Людмила Рижук спечели наградата „Учител на годината“ на „Джуниър Ачийвмънт България“.

БЪЛГАРСКИЯТ ПИСАТЕЛ МИРОСЛАВ ПЕНКОВ СПЕЧЕЛИ МЕЖДУНАРОДНАТА НАГРАДА НА БИ БИ СИ

за кратък разказ със своята творба „На изток от Запада“, съобщи Би Би Си. Победителят бе обявен на церемония в Лондон, излъчена на живо по Радио 4. Пенков получава 15 000 паунда, а вторият отличен автор – южноафриканската писателка Хенриета Роуз-Инес, е наградена с 2500 паунда за своя разказ „Убежище“. Конкурсят на Би Би Си за разказ, традиционен от 2006 г., бе открит тази година по изключение за чуждестранни автори в чест на Олимпийските игри. „Исках за напиша история за онези българи, които бяха отделени от родината ни и които неизбежно ще изгубят, ако вече не са го изгубили, чувството да си българин. Същевременно исках да напиша история за себе си, в чужбина, в Америка и сам в много отношения, с огромен океан между мен и хората, които обичам“, цитира Би Би Си автора.

НОВА ИНТЕРНЕТ УСЛУГА „ПЪТУВАМ ЗА“ (<http://www.mfa.bg/120/patuvamza>), ПРЕДОСТАВЕНА Е ОТ ВЪНШНО МИНИСТЕРСТВО, ПРЕДЛАГА ПОМОЩ И ИНФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ, КОИТО ЩЕ ПЪТУВАТ ЗА ЧУЖБИНА.

Тя има за цел да предпазва българите зад граница от неволни грешки и груби нарушения на чуждите закони. Става дума за онлайн консул, който ще предлага полезна информация за всяка конкретна държава, която смятате да посетите. ПЪТУВАМ ЗА е услуга за хора, пътуващи или живеещи извън пределите на Република България. Информацията, която предоставите, когато се регистрирате, ще помогне на съответното посолство при криза да се свърже с Вас и ще ви даде по-добра помощ при спешни случаи, като например бедствия или граждански безредици. Когато потребителят се регистрира, незабавно получава на електронната си поща общата информация за държавата, която смята да посети. Посочените от него данни за контакт се запазват в регистър и при евентуален сериозен проблем ще помогнат, ако се наложи спасителна операция.

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОСЪДИ БЪЛГАРИЯ ЗА НАРУШЕНИЕ НА СВОБОДАТА НА СЛОВОТО ПО ДЕЛО, ЗАВЕДЕНО ОТ ЖУРНАЛИСТА ОТ „24 ЧАСА“ СВЕТЛАНА ЙОРДАНОВА И БИВШИЯ ГЛАВЕН РЕДАКТОР НА В. „ТРУД“ ТОШО ТОШЕВ,

съобщи сайтът „Правен свят“. Повод е публикация във вестник „Труд“ от 1996 година, където Йорданова работи тогава като репортер. В публикацията се цитира официално прессъобщение на пресцентъра на МВР, както и военен прокурор, че срещу бившия служител на МВР Николай Тодоров се води дело за злоупотреба със служебно положение. Въпреки това през 1999 година той завежда дело за накърнена чест срещу журналиста и тогавашния главен редактор на вестника, което печели през 2004 година. Българският съд му присъжда обезщетение от 10 000 лева.

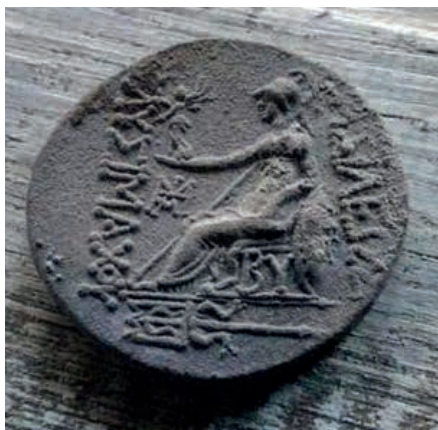
В края на миналата година България отново бе осъдена пред Страсбург за нарушаване на свободата на словото от бургаските журналисти Катя Касабова (репортер в регионалния в. „Ком-

пас“) и Божидар Божков (кореспондент на в. „Сега“). Двамата са дадени на съд за клеветата, след като публикуват разкритията си как се заобикалят изпитите за приемане в елитните училища в града.

АРХЕОЛОЗИ ОТКРИХА В СИНЕ-МОРЕЦ ЦЕННО СЪКРОВИЩЕ ОТ СРЕБЪРНИ МОНЕТИ, ТЕЖАЩО 4 КГ С ИЗКЛЮЧИТЕЛНА НУМИЗМАТИЧНА СТОЙНОСТ.

Имането изскочило край труднодостъпни скали близо до кулата на двореца на тракийския владетел на Странджа Кортодзунтос. „Голям късмет изкарахме, че никой досега не го е изровил. Това съкровище е изключително важно най-вече, защото се открива в такъв археологически контекст в дом на тракийски владетел“, коментира ръководителят на археологическата експедиция Даниела Агре от НАИМ на БАН. По първоначални данни те са от времето на древните владетели Лизиох, Антиох, Селевкт и Никатор, Епифан от 3-ти и втората половина на 2 век преди Христа.

ЕКИП ОТ АРХЕОЛОЗИ Е ОТКРИЛ УНИКАЛНО ЗЛАТНО СЪКРОВИЩЕ ОТ ТРАКИЙСКО ВРЕМЕ В СТРОИТЕЛНИТЕ ИЗКОПИ НА АВТОМАГИСТРАЛА „СТРУМА“, БЛИЗО ДО РАДОМИРСКОТО СЕЛО ДРЕН.

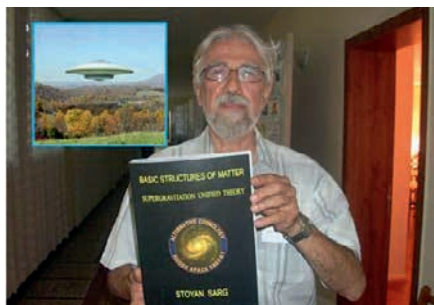

Съкровището е от тракийски некропол и се състои от златни нагръдници на войни, златни обеци, фиби, изделия от сребро и кехлибар и др.

Екипът е попаднал на находката още през пролетта, но досега всичко е пазено в тайна, заради опасения от иманярски набези. Уникалният некропол е от периода между VIII и IV век преди новата ера. Съкровището е показано

за първи път за първи път на празника на гр. Перник, на 19 октомври.

БЪЛГАРСКИЯТ ФИЗИК ОТ YORK UNIVERSITY В КАНАДСКИЯ ГРАД ТОРОНТО СТОЯН САРГОЙЧЕВ ИЗПРОБВА В ЛАБОРАТОРНИ УСЛОВИЯ ПРИНЦИПНО НОВ МЕТОД ЗА ПРЕМЕСТВАНЕ В ПРОСТРАНСТВОТО.

Той твърди, че плазменото поле, което изменя гравитацията около летящите чинии, може да бъде основно средство за придвижване на НЛО. „Работил съм с физическия принцип, по който могат да бъдат обяснени явления като летящи чинии“, казва Стоян Саргойчев по време на научна конференция в Творческия дом на учените през септември край Варна, посветена на „40 години България – космическа държава“.

ДЪРЖАВАТА ИЗРАЕЛ ОФИЦИАЛНО БЛАГОДАРИ НА БЪЛГАРИЯ ЗА СПАСЕНИТЕ ОТ ХОЛОКОСТА БЛИЗО 50 000 ЕВРЕИ ПО ВРЕМЕ НА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА.

Изявлението бе направено от Президента Шимон Перес по време на държавническата визита на българския Президент Росен Плевнелиев през октомври. Перес буквално казва: „Добре дошли в Израел и нашата древна столица Йерусалим. България е истински приятел на Израел и е успяла да осъществи спасяването на своите евреи в Европа преди 70 г.“ Оценката на Перес идва в момент, когато срещу България се разгръща яростна кампания за дискредитиране, чрез преки обвинения за основна вина в изстреблението на 11 000 евреи от Македония и Тракия.

ПАМЕТНИК НА ИВАН ХАДЖИЙСКИ, БАЩА НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИОЛОГИЯ И БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛНА ПСИХОЛОГИЯ БЕ ОТКРИТ НА 13 ОКТОМВРИ В ТРОЯН.

На 13 октомври се навършиха 105 години от рождението на големия български социолог. Честта да свалят бялото платно се падна на кмета Донка Михайлова и проф. Петър-Емил Митев, директор на Института за социални дейности и структури „Иван Хаджийски“, носител на учредената от Община Троян награда на името на Иван Хаджийски.

КУБРАТ ПУЛЕВ НОКАУТИРА АЛЕКСАНДЪР УСТИНОВ ОТ РУСИЯ В 11-ИЯ РУНД.

Така Пулев защити двата си шампионски пояса – интерконтиненталния и европейския, както и лидерската позиция в IBF. По този начин българинът остана непобеден със 17 победи от 17 срещи на професионалния ринг, 9 от които с нокаут.

Срещата бе изключително важна за нашия профибоксьор, защото сега той ще получи правото да предизвика Владимир Кличко и да се бие за световната титла. До момента Устинов имаше 27 успеха от 27 мача.

БЪЛГАРСКИЯТ НАЦИОНАЛЕН ОТБОР И ТИМЪТ НА ЧЕХИЯ ЗАВЪРШИХА НАРАВНО 0:0 В СВЕТОВНА КВАЛИФИКАЦИЯ ОТ ГРУПА „В“ В ЗОНА ЕВРОПА.

Воденият от Любослав Пенев отбор изнесе силен мач на 16 октомври на „Дженерали Арена“ в Прага. След равенството България с актив от 6 точки запазва второто място в групата. Чехите са трети с 5 точки. Следващият мач на българския отбор е на 22 март 2013 г., домакинство срещу Малта.

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кч. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322

ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ

За контакти:

o.s. Vazraždane

Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2

Тел.: +420 777 196 322

balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Българското неделно училище

Скъпи малки и големи деца,
Елате да посрещнем заедно Коледа!

Дядо Коледа ще дойде с пълен кош подаръци в Прага специално за вас на 15.12.2012 г. от 14.00 ч. в Дома на националните общности „Воцелова“ 3, Прага 2. Ще пеем любими български песнички, ще рецитираме стихчета, ще чуем какво има да ни каже Дядо Коледа, ще похапнем традиционни български лакомства. Нека се съберем заедно, за да пресъздадем Българската Коледа в Прага. *За повече информация се обадете на 777 196 322 или ни пишете на balgari@atlas.cz*

Детската коледна работилница ще се проведе на **8.12.2012 от 10.30 ч.**

В Дома на националните общности „Воцелова“ 3, Прага 2
Нарисувайте своята коледна картичка при нас! • Създайте най-красивата коледна украса! • Научете български коледни песни!

ОЧАКВАМЕ ВИ!

Българи брой 4/2012

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Americká 28, 120 00 Praha 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев, Димана Иванова

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев, Стефан Кисъв, Румяна Георгиева, Татяна Борисова, Минка Генчева, Катерина Ненкова, Десимира Миткова, Виолета Тончева, Луиза Станева

Дизайн: „Макс“ студио

Година 11, брой 4/2012

e-mail: balgari@atlas.cz
www.blgari.eu

Печат: Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.
Дадено за печат: 10. 11. 2012

Цена: 30 крони

Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въведени в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane o.s.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 4/2012

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Ročník XI

Periodicita: 6

Náklad: 800 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 4/2012

Den vydání: 20. 11. 2012

Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazraždane o.s., Americká 28
120 00 Praha 2, IČO 26544229

Аукционни издания с твърда подвързия и цветни илюстрации

Книги от съвременни български автори

ДА ТЕ ЖАДУВАМ
антология на българската любовна лирика
+ CD с популярни песни като „Незабрава“, „Горчиво вино“, „Иване, Иване“ и др.

Стихове на Хр. Ботев, П. Яворов, Д. Дебелянов, Н. Йорданов, Е. Евтимов, Бл. Димитрова, Ст. Пенчева, Л. Левчев, Ал. Геров, Д. Дамянов, М. Петкова, Ст. Цанев, Иля Велчев, К. Донков и др. **220 Кћ.**

ОБИЧАМ ТЕ
антология на световната любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на Ваня Костова, „Шик“, братя Аргирови, „Тоника“, Веселин Маринов и др.

Стихове на Шекспир, Бърнс, Петрарка, Вийон, Хайям, Пушкин, Лермонтов, Есенин, Лорка, Шели, Гьоте, Бодлер, Емили Дикинсън, Хайне и др. **220 Кћ.**

СВЕТЪТ Е ЗА ДВАМА
антология на световния любовен сонет

+ CD с популярни любовни песни на Орлин Горанов, Богдана Карадочева, Тони Димитрова и др.

Вижте как Данте обезсмъртява в сонети своята Беатриче, Петрарка – своята Лаура, а Шекспир – тайнствената смугла лейди. 128 сонета на прочути поети от цял свят. **220 Кћ.**

САМО ЗА ТЕБ
антология на българската женска любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на „Мери Бойс Бенд“, Нели Рангелова, Силвия Кацарова и др.

Стихове на Дора Габе, Елисавета Багряна, Станка Пенчева, Блага Димитрова, Маргарита Петкова, Петя Дубарова, Надежда Захаријева, Ваня Петкова, Камелия Кондова и др. **220 Кћ.**

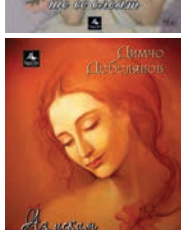
НЕ БОЙ СЕ И ЕЛА
Яворов/ Дора Габе/ Мина Тодорова/ Лора Каравелова

Освен любовните шедьоври на поета, книгата представя интимните му истории, като те са разказани не от някой друг, а от самите участници в тези любовни драми: Яворов и жените в неговия живот. Новото в книгата е, че разкрива историята на любовта на Яворов с Дора Габе. **190 Кћ.**

И СЕНКИТЕ НИ ТИХО ЩЕ СЕ СЛЕЯТ
Пенчо Славейков/ Мара Белчева

Мара Белчева е истинска икона на своето време. 23-годишна е, когато остава вдовица. В нея е влюбен самият княз Фердинанд, но тя избира поета Пенчо Славейков. Любовта им, драматична и неповторима, е документирана в стихове, писма и спомени, събрани в тази книга. **160 Кћ.**

АЗ ИСКАМ ДА ТЕ ПОМНЯ ВСЕ ТАКА
Димчо Дебелянов

Вечни стихове и непознати писма, адресирани до жените, които е обичал поетът и които са вдъхновили неувяхващите му творби. Сред неговите музи са красавици, които изповядват неговите мечти, има и актриса, която след това прави световна кариера в нямото кино. **190 Кћ.**

ЯСНОВИДСТВО
д-р Игнат Игнатов

Кои са феномените на ясновидството?
Предсказания на Нострадамус и Ванга, които се сбъдват сега. Изключителни попадения на български ясновидци. За всичко това разказва в документалната си книга известният български учен. **120 Кћ.**

ЧЕТВЪРТИЯТ АРТЕФАКТ
Константин Старчев

Космополит, учен и мореплавател, авторът замесва в интригуващ сюжет Древния Египет и съвременността, търсенето на артефакти и разкриването на исторически загадки. Едно завещание отпреди 5 хилядолетия изплува пред нас с цялото си величие. **120 Кћ.**

КРЪВ
Александрина Железова

„Кръв“ е първият български роман в традицията на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“. След тежка автомобилна катастрофа животът на едно момиче се обръща с главата надолу. Тя има кошмари, които се оказват поглед в бъдещето. Срещата ѝ със загадъчен млад мъж ще ѝ помогне да проумее дарбата си. **140 Кћ.**

НЕОГРАНИЧЕН ДОСТЪП
Емил Минчев

Роман за интернет-поколението и края на детството. Книга за опасностите пред днешните тийнейджъри, за нещата, които са част от живота им – интернет, насилието, наркотиците, алкохолът... Романът е под формата на дневник на 15-годишно момче - в училище, в интернет, навън... А то е шокиращо. **100 Кћ.**

СЕКЪТ И СОФИЯ
София Х.

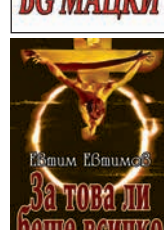
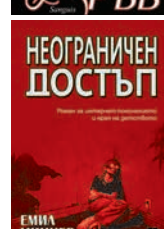
Модерен женски роман, българският отговор на „Секът и градът“. Роман-изповед за живота на една млада жена, търсеща мястото си в столицата. Самата тя се казва София. Лута се между мъже и мечти, не е „отчаяна съпруга“, просто защото никога не се е омъжвала, но иска да получи и изживее своето парче щастие на всяка цена. **120 Кћ.**

СЕКЪТ И СОФИЯ: ВГ МАЦКИ
София Х.

Три години по-късно Софи е постигнала българската мечта – да работи и живее в чужбина, в сигурния, подреден и бляскав свят на една богата страна като Швейцария. Но дали това е нейният свят? Разочарованието ѝ кара да приеме предложението да оглави офиса на голяма автомобилна компания в България. **150 Кћ.**

ЗА ТОВА ЛИ БЕШЕ ВСИЧКО
Евтим Евтимов

Роман за доброто и злото, за съдбата на човека в хода на историята, за предателствата, които хората правят спрямо близките си и спрямо себе си, за компромисите, с цената на които се купува кариера, за излъганите мечти и идеали, за кръговрата на времето и живота... **100 Кћ.**

Книги за деца

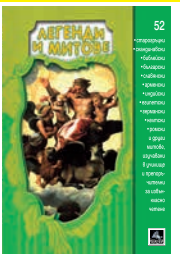
ТОРБА ПРИКАЗКИ

Шарл Перо, Братя Грим, Андерсен, В. Хауф, Пушкин, Оскар Уайлд, български народни приказки. **90 Кћ.**

ТОРБА БАСНИ

Басни на Езоп, Лафонтен, Крилов, Лесинг и Петко Славейков, адаптирани за деца. **90 Кћ.**

ЛЕГЕНДИ И МИТОВЕ

Старогръцки, скандинавски, библейски, български, славянски, индийски, египетски, германски... **80 Кћ.**

ПРИНЦЪТ НА РОЗИТЕ

Вълшебни приказки от Оскар Уайлд и майка му – лейди Уайлд, Брам Стокър, Уилям Лармини и др. **100 Кћ.**

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

